

M A K t á r

2006/8. szám

Alapította: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Metz Katalin:

Imponáló zenei birodalom

Ligeti Györgyről

2. oldal

Handó Péter:

Salgótarján

6. oldal

Bozai Ágota:

Kível iszom, kível fekszem

8. oldal

Tátrai Szilárd:

Három év magány

12. oldal

Bakonyi István:

Jótkony kaszabolás

Takács Imréről

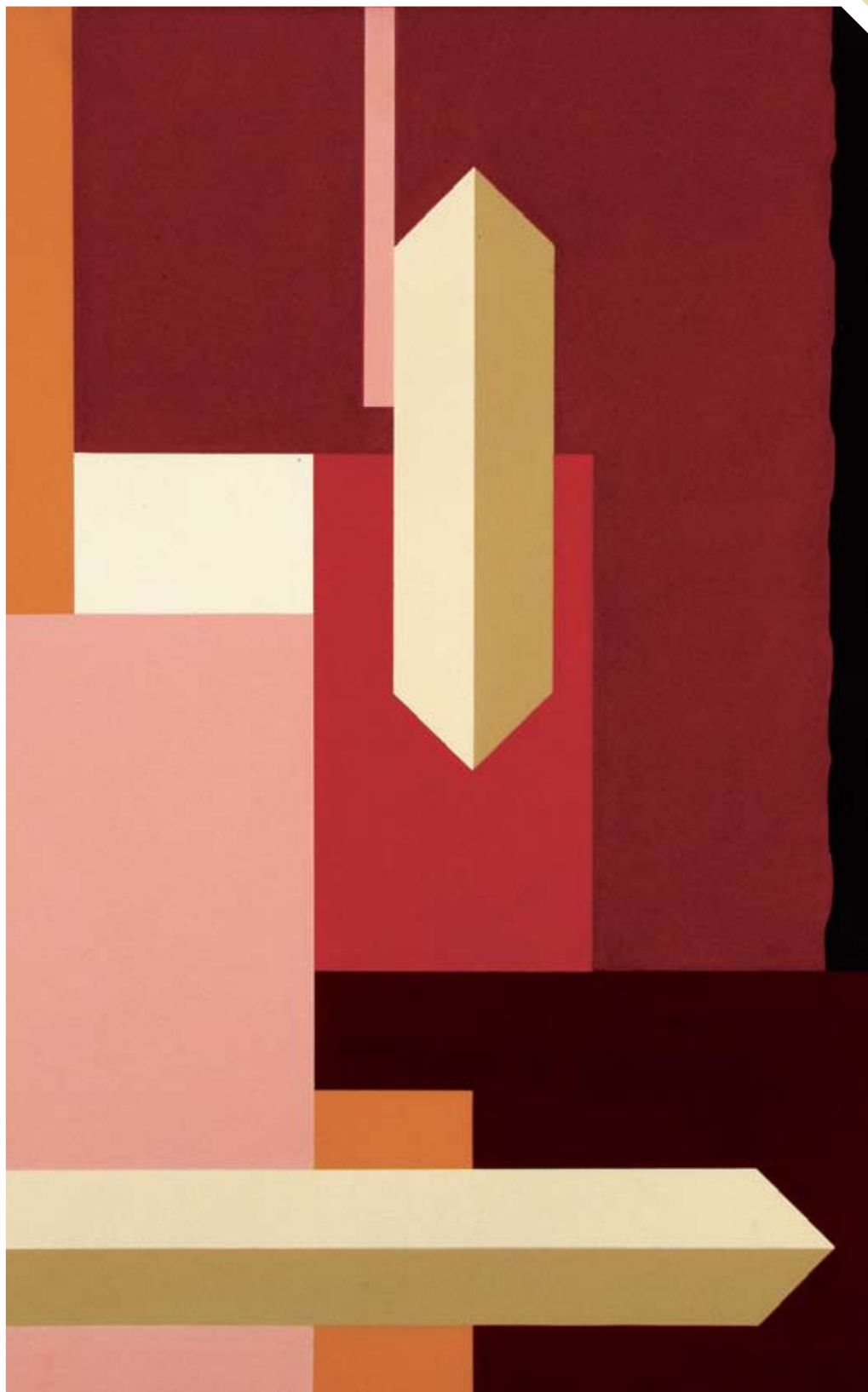
22. oldal

Karcpoétika

„Nem rendszerező, hanem kiegészítő, összerakó művészet a miénk (...) egymás mellett él a kifinomult elitista kísérletező hajlam és a népszerűsítő-ismeretterjesztő nagyüzem, s köztük állandó és kétirányú a csereforgalom és az átvétel.”

Umberto Eco

„SZEMÉLYES KÖZÜGYEK 2006”

Pályázati felhívás

A MAKtár Klub, a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány és a Magyar Írószövetség közös klubja pályázatot hirdet írók, költők, valamint képző- és iparművészek számára az alábbi témakörökben:

I. Emlékezés

(Személyes emlékezés, kulturális emlékezés, az emlékezés technikái)

II. Vallomások

III. Leltár

PÁLYÁZATI FELTÉTELEK:

Pályázhat minden 18. életévét betöltött művész vagy művész csoport. Csoportos pályázat esetében egyetlen résztvevő életkora sem lehet 18 év alatt. Egy fő vagy csoport csak egy művet vagy sorozatot adhat be.

Pályázni kizárólag kitöltött adatlappal lehet, amely beszerezhető a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány (1054 Bp., Báthori utca 10. 2/204.) és a Magyar Írószövetség irodájában (1068 Bp., Bajza utca 18.) vagy letölthető a következő honlapokról: www.maktar.hu, www.iroszovetseg.hu.

A PÁLYAMUNKÁKRA VONATKOZÓ KÖVETELMÉNYEK:

Pályázni olyan új és már meglévő művekkel lehet, amelyek még nem vettek részt pályázaton. A pályázatra csak jogtiszt, – irodalmi műveknél másol még nem publikált –, a szerzői jogok tekintetében semmilyen korlátozás alá nem eső műveket lehet benyújtani. A képző- és iparművészeti alkotásoknál szállítható állapotú, kiállításkész, becsomagolt pályamunkák szerepelhetnek.

TERJEDELMI KORLÁTOK

KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI ALKOTÁSOKNÁL:

Plasztikai művek (3 dimenziós munkák) esetében: max. 2,25 m3 vagy méretarányos makett. **Kétdimenziós művek esetében** (síkmunkák): magasság max. 1,10 m. **Mozgóképfilm vagy videó esetében:** max. 5 perc időtartam

DIGITÁLIS MUNKÁK:

CD, vagy más digitális hordozón, ill. nyomtatva max. 30 x 30 cm-es nyomtat

IRODALMI MŰVEKNÉL:

Vers: max. 5 vers – 1 vers max. 100 sor **Próza:** max 1 szerzői ív terjedeleme – 40.000 karakter (elbeszélés, regény részlet, esszé stb.)

A PÁLYÁZAT DÍJAI:

I. díj: 150.000 Ft

II. díj: 120.000 Ft

III. díj: 100.000 Ft

Neves alkotó által készített plakett.

A pályázat anyagából kereskedelmi forgalomba kerülő kiadvány készül.

A PÁLYAMŰVEK BENYÚJTÁSÁNAK HATÁRIDEJE:

2006. szeptember 15.

ELBÍRÁLÁS: 2006. november 6-10.

A pályaművekből készülő kiadványt december elején fogjuk bemutatni (Az alkotók életrajzát szeretné az Írószövetség szerepeltetni.)

A PÁLYAMŰVEK BENYÚJTHATÓK SZEMÉLYESEN

Képző- és iparművészeti alkotások esetében: 1054 Bp., Kálmán Imre utca 16. Leadható: 2006. szept. 1-15. (előzetes telefonjegyzetés alapján) **Irodalmi alkotások esetében:** 1068 Bp., Bajza utca 18.

A pályaműveket az erre az alkalomra felkért zsűri bírálja el, és dönt a díjak odaítéléséről. A képző- és iparművészeti alkotásokból kiállítást rendez a MAKtár Klub.

További információ: Tel.:428-5000,

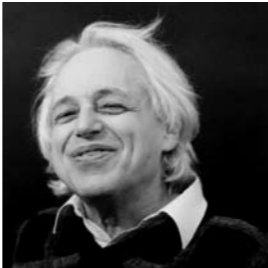
E-mail: maktitkarsag@maktar.hu,

vagy személyesen a Közalapítvány Báthori utcai irodájában.

Imponáló zenei birodalom

Ligeti György (1923–2006)

Ürodüsszeia, Tágra zárt szemek, Le Grand Macabre. Két film és egy opera címe, amely a nagyközönség számára is megőrizte Ligeti György nevét. Azok is hallhatták zenéjét, vagy hallhattak róla, akik nem fordulnak meg a koncerttermekben. Korunk egyik legnagyobb, legmarkánsabb zeneszerzője – magyarként a nagyvilágban – persze nem ezekkel írta be nevét az egyetemes kultúrába. Öntörvényű, egyediségében utánozhatatlan zenei univerzuma miatt vívta ki az előkelő helyet. A nagy újítók körébe sorolható, aki a modernitást nem öncélú fogalomként fogta föl, hanem gyökereiből táplálta.

A második hazájában, Bécsben nemrégiben elhunyt magyar zeneszerző kicsiny szülővárosából, az erdélyi Dicsőszentmártonból indult a világkarrier felé. No nem zöckönőmentes úton. A kolozsvári konzervatóriumban tanult zeneszerzést Farkas Ferencnél, s mivel 1943-ban behívták munkaszolgálatra, csak a háború után folytathatta tanulmányait, meghozza a budapesti Zeneakadémián, Kadosa Pál, Farkas Ferenc, Kodály Zoltán és Veress Sándor tanítványaként. Egy évig maga is az akadémián tanított: összhangzattant és ellenpontot. Miután a kommunista kormány magához ragadta a hatalmat, nem lelte helyét az országban, kilátástalannak érezte zenei jövőjét és '56 végén Bécsbe menekült. 1957-ben a kölni rádióstúdió ösztöndíjasaként – két másik, világhírűvé vált avantgárd zeneszerzővel, Boulezszel és Stockhausennel egyidőben – tanulmányozhatta mindazon elektronikus műveket, melyekhez Magyarországon nem jutott hozzá. Immár a teljes modern zeneszerzői arzenál birtokában írta meg Apparitions című művét, mely az 1960-as donauschingeni fesztivál-bemutató után egy csapásra az avantgárd zeneirodalom élére röpítette. Ebben az univerzumban értelmét veszti a dallam, a ritmus, a harmónia fogalma, és átadja helyét a zenei anyag mozgásának a hangmagasság, a hangerő, meg a hangszín dimenziójában, kiváltván a hallgató szubjektív reakcióját, amennyiben elég nyitott a befogadásra.

Ligeti, noha korai művei még Bartók-hatásra vallanak (Musica ricercata, I. vonósnegyes, Éjszaka-Reggel – vegyeskar Weöres Sándor verseire), s egy darabig még saját útját keresi, hogy lassan kialakítsa életművének jellegzetes formavilágát. Rendre megszületnek nagy művei: a Volumina orgonára (1961-62), a Szimfonikus költemény száz metronómra (1962 - ironikus darab, a száz metronómot a koncert alatt tíz előadóművész kezelte), a Requiem szoprán- és mezzoszóló, kórus, zenekar (1965) a Csellóverseny (1966) Lux aeterna 16-szólamú kórusra vagy énekegyüttesre (1966) Lontano nagyzenekarra (1967), a II. vonósnegyes (1968), Le Grand Macabre című opera (1977), a Magyar Rock csembalóra és a Pasaglia Ungherese (1978 - e műveiben magyar folklórhangzást idéz modern eszközökkel), a Hölderlin-fantáziák 16-szólamú kórusra vagy énekegyüttesre (1982) a Zongoraverseny (1988), a King's Singers-nek írt, híres Nonszensz madrigálok hatszólamú énekegyüttesre (1988-1993) a Hegedűverseny (1992), a Weöres-versekre komponált Sípall, dobbal, nádihegedűvel (2000), hogy csak a legismertebbeket említsük. Életét megosztotta Bécs és Hamburg között, ahol a Musikhochschulében tanított zeneszerzést 1973-1989 között.

Igazán ismertté – és tegyük hozzá – halhatatlanná operája, a Nagy Haláltánc (Le Grand Macabre) tette. A Hieronimus Bosch festménye ihlette művet 1978-as, stockholmi ősbemutatója után a világ legreprezentatívabb operaházaiban is színre vitték. (Nálunk a Budapesti Őszi Fesztiválon, Kovalik Balázs nagy sikert aratott, revelatív rendezésében láthatuk néhány évvel ez előtt.) A fantáziadús, asszociációknak teret nyitó mű nagy szabadságot kínált a rendezők számára; a középkori téma ürügyén, az emberi sorsdrámán túl, a mű az opera műfajának történetére is reflektál (a művet Monteverdi-, Mozart-, Verdi-citátumokkal tüzdelve). Fekete humor, fekete farce, tragikus-komikus groteszk daljáték – Michel de Ghelderode drámája nyomán.

Életútját kitüntetése sora szegélyezte, ama kevesek közé tartozott, akit még életében elismertek; műveit szelvényben-hosszában játszották. A japán Császári-díj birtokosaként, melyet előtte csak Boulez és Bernstein kapott meg, 1996-ban UNESCO-díjjal, valamint Wolf-díjjal, 2000-ben Sibelius-díjjal jutalmazták, és csak 2003-ban – valljuk meg elég későn – lett Kossuth-díjas, de hát évtizedeken át persona non grata volt a kommunista Magyarországon. Legalább most, halála után fedezzük föl imponáló zenei birodalmát.

Metz Katalin

„Semmi sem bántotta jobban, mint az üres kongás”

Ambrus Zoltán, az elfelejtett mester

A magyar irodalom elmúlt 157 éve az ellenkező hírekkel szemben nem egészen úgy zajlott le, hogy volt Petőfi, aki, „a”: hősi halált halt Segesvárnál, „b”: nőként élt tovább Szibériában (az „a” válasz a helyes), aztán Jókai, Madách és Arany is megírta a penzumát, utána meg jött a Nyugat. A Nyugatosok ugyanis nem az űrből érkeztek, és ha az előző generáció – Asbóth János, Bródy Sándor, Gozdsu Elek, Pethelei István, Lovik Károly és főképp Ambrus Zoltán – nem forgat fel mindent, és nem nyit számukra új irodalmi fejezetet, nem sok esélyük lett volna.

A Nyugatot megelőző félszázad írói úgy tűntek el az irodalomtörténetből, mint ahogy az emlékezetből az 1867 és 1914 közötti szakasz valósága, amelyről valamiféle boldogbékeidősközhelyes fogalmunk van csupán, holott sem boldog, sem békés nem volt. A kormányválságokról és a panamákról meg az anakronisztikus társadalomról kérdezzék meg a történészeket, a millennialiumi műalkotásokról a művészet-történészeket, a városépítészetről az építészeket (ők majd lelkesednek), a mellékhatásokról meg az írókat: Mikszáthot, Babitsot (Halálfiat) és Ambrus Zoltánt, az átsminkelt időszak legmeghatározóbb szerzőjét.

Ambrus nem sokkal a kiegyezés előtt született Debrecenben. Apja korán meghalt, így a nyakába szakadt a család eltartása, ennek ellenére tanult. Érettségi után a jogra iratkozott be; közben a Földhitelintézetnél dolgozott. Szerencséje volt, az intézet igazgatója ugyanis az idő tájt nem más volt, mint Arany László, aki – szemben mai kollégáival – törődött azzal, hogy tehetséges beosztottja ne hü-

lyeségekkel kényszerüljön foglalkozni a napi betevőért: bemutatta a lapoknál, majd elküldte Párizsba. Ambrus 1885-ben tért haza, és magával hozta Renan, Flaubert, Maupassant, Zola és Anatole France műveit is, hogy jól célozzon mozdulattal bedobja a csomagot a magyar irodalom állóvizébe. Az elsők között volt, akik elkezdtek „franciásan” írni, amiért azonnal nekimentek – többek között Mikszáth.

Irodalomtörténeti körökben Ambrust úgy szeretik számon tartani, mint a modern lélektani regény előfutárát, azt azonban soha nem felejtik el hozzátenni: kritikusai és novellaírói tevékenysége jelentősebb, mint a regényírói. Nem tudni, miért, Ambrus halála után Illés Endre a Nyugatban még az író dícséri Márai Sándornak válaszolva, aki azt panasolja: az irodalomnak épp Ambrus kritikusai munkája („a Mérték”) hiányzik. Illés rendesen leszedi írónk kritikáiról a keresztvizet. Úgy véli, inkább szépírói működésével kellene foglalkozni, mert „a legtisztább fogalmakkal operáló magyar író. Irtózott a dagályosságtól, semmi sem bántotta jobban, mint az üres kongás”. Ez így igaz: kevés olyan szerzőnk van, akinél a gondolat és a szó eleganciája ennyire magától értetődne. És mert a könnyedet hajlamosak vagyunk összekeverni a könnyűvel (felszínessel), sokan Ambrusban is csak a stílusművészt látják, anélkül, hogy észrevennék, néha mily mély ez a „sekélyesség”...

Ambrus regényei – Giroflé és Girofla, Solus Eris, Midas király – közül a legnagyobb, és korántsem értékén kelet munkája a Midas király. A művet folytatásokban közölte a Magyar Hirlapban 1891-92-ben,

olyan elemi erővel alakítva át a magyar irodalmat és az irodalmi nyelvet, valamint a közzélejtést, hogy nyugodtan nevezhetnénk korszakalkotónak, ha nem lenne elhasználva a kifejezés. (A mű jóval később, csak 1906-ban jelent meg könyvalakban, és akkor már nem hatott újdonságnak.)

A történet annyira, hogy Bíró Jenő, a városszéli bérházban lakó szegény rajztanár beleszeret Bellába, a Tiziano-modellkülsőjű, elszegényedett arisztokrata lányba. Feleségül veszi, hogy boldogan és együtt nyomorogjanak tovább, de a nő belehal a szülésbe. Bíró Jenő összetörik, és hiába lesz milliomas, költözik Párizsba, nőstül újra, nincs bocsánat: a sikeres ember, aki még a ruletten is csak nyerni tud, öngyilkos lesz. A téma (a síron túli szerelem) önmagában természetesen nem emelné fel a művet – a forgatókönyv egy romantikus ponyvaregényre volna elegendő. A truvaille az, ahogy Ambrus újrajrja a több ezer éves, több ezerszer elmesélt történetet. Mesterien játszik az emberi viszonyokkal: hol belülről, hol egy másik szereplő szemével látatja egy-egy alakját, egymásba áttűnő snittekkkel éri el azt a hatást, hogy úgy érezzük: a történetet egyszerre látjuk Bíró Jenő szemével, a regénybe önéletrajzi elemeket beemelő író szemével,

sőt: Bella, majd az új feleség szemével is. Lélektani regény – nyomoríthatná be a következő skatulyába a kritikus a Midas királyt, de nem, nemcsak az. Ambrus, aki Vojnovich Gézával együtt a korabeli Klasszikus Regénytár egyik szerkesztője és a francia írók fordítója is volt, emellett beveti a franciák aprólékos megfigyelői attitűdjét, így bontakozik ki a főhős tragédiája mellett a korszak tablóképe is a bérházfeelingtől

a fényes Párizsig. A Midas király, azon túl, hogy a modern magyar irodalom alapvetése, kulcs a korhoz is.

Ugyanúgy, mint a Berzsényi család című, rövid „színpadképekből” álló sorozat vagy a tárcák, amelyeket mintha kifelejtettek volna az irodalomtörténetből a kanonizációnál. A Berzsényiekben Jacques báró, a bankár, felesége és két lányuk, a sznob Blanka, valamint az „igazi szecessziós leány”, Elza mindennapjai elevenednek meg: Berzsényi papa a józanságával, Elza okosságával és ép erkölcsi érzékével okoz feszít kavardást a képmutató közegben, ahol a miniszterek rendszerint a báróhoz járnak pár milliócskát koldulni a magyar államnak. Ambrus pimaszul és szellemesen tart tükröt saját korának, és sorozatos stílusbravúrokat hajt végre, úgy, hogy a gúny mögött épp csak megvilágít, de látszik a homo moralis kétségbeesése – erre később Karinthy és Örkény volt még képes.

A Nyugatosok mestere (egyként vallották annak; publikált is a lapban) nagyjából a modern prózát és az európai formát hozta be a magyar irodalomba. Ennek jelentőségét akkor mérhetjük fel, ha mi, akik már Otlitkot vagy Mészölyt vagy Nádaszt vagy Esterházyt valljuk mestereknek, megértjük, hogyan kértgözöttek egymásra az irodalom korszakai 157 év alatt – és amikor mindent visszabontottunk, előzmény nélkül ott maradt nekünk ez az irodalmi polihisztor.

Ambrus Zoltán, aki mellékesen a Nemzeti Színház igazgatója és a modern színház egyik megteremtője is volt, állásából elmozdítva, Üllői úti lakásába számúzva halt meg 1932-ben.

Péntek Orsolya

Két és fél dimenzió

Telek Balázs fényképei a Nemzetközi Kepes Társaság és a finn Dimenzió Csoport lehtimäki-i közös kiállításán

Júliusi kánikula Finnországban; szokatlan meleg, 35 fok árnyékban, a víz 22 fokos, ritka ez az időjárás erre felé. A finnországi út a Nemzetközi Kepes Társaság két finn fényművész tagjának, Esa Lauremának és Antti Maasalonak a meghívására jött létre. Helsinki repteréről először Esa espooi műtermébe mentünk, majd onnan a közép-finnországi Lehtimäki-be, Antti műtermébe, ami a Nemzetközi Kepes Társaság és a Finn Dimensio Csoport közös kiállításának és a hozzá kapcsolódó szimpóziumnak helyszínéül szolgált.

Balázs munkáit már korábbról ismertem, de hosszasan csak itt Espooban, a lehtimäki-i események után, vendéglátónk műtermében tudtunk beszélgetni.

– *Mikor kerültél kapcsolatba a camera obscurával?*

– Kísérleti fotográfus pályafutásom a camera obscurával készült munkáimmal kezdődött. Pontosabban, ahogy a camera obscurával foglalkozó kortárs fotósok túlnyomó többsége, én is a legegyszerűbb lyukkamerákkal fotóztam, szándékosan nélkülözve az optika találmányait. A lyukkamerák olyan jellemzőkkel rendelkeznek, amelyek a mai napig is fel tudják kelteni az alkotó és kísérletező kedvvel rendelkezők figyelmét. A kis fényerőért bőséges kárpótlásban van része az e technikával foglalkozóknak. Felfogás kérdése, hogy azt mondjuk 'nincs a lyukkamerának mélységélessége' vagy azt mondjuk, hogy 'végtelen a mélységélessége'. A lényeg, hogy minden dolgot, amit a kameránk lát, azt egyforma élességgel (alig kimutatható különbséggel) képezi le. Az élesség egyébként sokkal inkább a fotográfus

igényétől függ, hiszen lehet a háztartási keksz lyukaival, vagy precíziós lézerezéssel készített nyílással is dolgozni.

A másik érdekes lehetőség abból származik, hogy ez a nagylátószögű éles leképezés a kamerán belül is nagy kiterjedést mutat, amiből a síktól eltérő leképező felületek használata adódik.

Szinte végtelen a variációs lehetőségek száma, mert az egyszerű elforgatott síktól kezdődően a külféle térbeli idomokon keresztül egészen a röbb nyílásból több, esetleg külféle téridomra történő expozícióig is eljuthatunk.

– *Hogyan közelítünk a műveidhez?*

– Nemcsak átvitt értelemben, hanem térben is több irányból érdemes megközelíteni a műveimet – bár a befogadóra bízom a helyes nézőpont megtalálását. A képeim többnyire két és fél dimenziósak. Az anamorfózisnak elkeresztelt jelenség használatával élek. Ennek legismertebb hazai képviselője Orosz István grafikusművész, akinek több rajza hordoz olyan rejtett képet, amely csak a közepén elhelyezett henger tükörszerű felületén áll össze.

Az anamorfózisok, olyan „két és fél dimenziós” ábrázolások, amelyek egy bizonyos nézőpontból adnak torzulásmentes, perspektivikusan helyes képet.

Már a középkorban is jól ismertek voltak olyan falfestmények és grafikák, amelyek egy vagy akár több speciális nézőpontból is konkrét, jól értelmezhető látványt nyújtottak. Azonban ebből, vagy ezekből a nézőpontokból kilépve az ábrázolás átalakul, megváltozik, esetleg a korábban még értelmezhető forma, „szétesik”, esetleg más képi ábrázolásba alakul át, a nézőpontváltással párhuzamosan.

Teremtettek

Kísértés

– *A technikai megoldások és a témaválasztás hogyan viszonyulnak egymáshoz? Mi a modell leképezése és a leképezés formája közti kapcsolat?*

– A lyukkamerás fotózás gyakorlása által megszoktam, hogy bizonyos esetekben a témához építsek kamerát a megfelelő felfogó felületekkel, máskor viszont a már megépített, különös felfogó felületekkel rendelkező eszköz elkészítése után találok ki azt, hogy mit fotózzak vele. Mind a két módszer járható, és ezeken felülva haladva végül is kiderül, hogy ez a folyamat inspirációkkal, szellemi kalandokkal telített.

Természetesen vannak formák, amelyek idegenek a témától, és fordítva. De ez egy kísérleti ágazat, sok minden belefér, újabb lehetőségek bármikor adódhatnak. Ha viszont nem kísérletezünk, akkor nem történik semmi. Legtöbbször én is csodálkozom azon, hogy így vagy úgy egyáltalán lehet fotografálni. Érdekelnek a technikában rejlő lehetőségek és azok határai. Később megpróbáltam azt is, amire már rég vágytam: úgy használni a külféle felfogó felületeket, hogy közben nem kell lemondani a fotótechnika egyéb találmányairól. De legalább a felvevő objektívek előnyeit szerettem volna kombinálni a térbeli alakzatok különös képalakító hatásaival.

– *Kik segítenek az általad használt technikai megoldások megvalósításában?*

– Soltész István nyíregyházi fotográfus barátom, ő jó ideje készít nagyformátumú kamerákat. Nekem két Soltész-féle gépem is van, amelyekkel az elképzeléseimnek megfelelően dolgozhatok, vele készítettem a speciális kiegészítőket, többek közt „térfilm kazettákat” is.

Anamorfikus portré készítésének körülményei

Ez a kifejezés a síkfilm kazetta módjára jött létre, mint ahogy a mattkúp a mattüveg megfelelője. Az igazán nagy segítséget az nyújtja, hogy a felvevő objektív fényerejének köszönhetően, végre pontosan látom azt, hogy mi lesz a képen. Nem kell számolgatni, méretezni, mint a lyukkamerák esetében. Mivel pontosabban látom a kép kompozícióját, merészebben konstruálhatok, viszont a „végtelen mélység” lehetősége helyett a tetszőlegesen szabályozható mélységélesség tartománya adódik.

– *Milyen mögöttes tartalmat közvetítenek a képeid?*

– A mögöttes tartalom vagyok én. Feltehetőleg. A technikát egyszerűen eszközként használom fel, ennek ellenére, néha még a legtechnokratább fotósok sem tudják elképzelni, hogy hogyan készítettem némelyik képet. Céлом a külféle dimenziók egymásmellettségének, a sajátos nézőpontoknak a bemutatása és a személyes tapasztalatok gyűjtése. Minden fényképem a saját tapasztalatom személyes lenyomata. Ezért nem kell gondolkodnom azon, hogy hiteles vagyok-e vagy nem, mert őszintén érdekelnek a munkáimban feldolgozott témák és problémák. Általában valami konkrét elképzelésem van arról, hogy mit szeretnék látni a képen, de ha közben nem jelennek meg azok a bizonyos plusz kiszámíthatatlan elemek, amelyeket egyszerűen csak meghatározó kiegészítőkként tudok megnevezni, akkor az egész számomra üresnek hat.

Telek Balázs művei Antti Maasalo műtermében Lehtimäki-ben a Nemzetközi Kepes Társaság és a Dimensio csoport közös kiállításán láthatóak.

Zielinski Tibor

Vissza-oda-vissza

Halgábóca

Telek Balázs és Zielinski Tibor Espooban

Kísérleti önarckép

Díjak és ösztöndíjak

- 1996-97 Köztársasági Ösztöndíj
- 1997 Horváth Endre Ösztöndíj
- A 150 éves a lánchíd” képző-és fotóművészeti pályázat, fotókategória díja, Budapest
- IX. Szécsényi Őszi Tárlat. Balassagyarmat Város Önkormányzatának díja
- A XII. Esztergomi Fotográfiai Biennálé (camera obscura) fődíja
- 1999-2001 A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Pécsi József Fotóművészeti Ösztöndíja
- 2002 A XIII. Esztergomi Fotográfiai Biennálé (Panoráma) Esztergomi Szabadidő Központ Díja
- A legjobb klasszikus fotó díja, Lenox Laser, Maryland (U.S.A.)
- 2003 Nemzeti Kulturális Alapprogram alkotói ösztöndíj
- 2004 XIV. Esztergomi Fotográfiai Biennálé (Akt-Art); A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által felajánlott fődíja
- 2005 Balogh Rudolf-díj

A TEKODEMA Fotográfiai Csoport kiállításai

- 1997 A TEKODEMA bemutatkozó kiállítása. Ifjúsági Ház, Eger
- JAZZ Galéria, Budafok
- MEDIAWAVE, Püspökvár, Győr
- Pozsonyi Fotóhónap. Magyar Kulturális Központ, Pozsony (Szlovákia)
- Ifjúsági-és Szabadidő Központ, Miskolc
- Heimat Festival, Freistadt (Ausztria)
- Magyar Fotográfusok Háza, Budapest
- 2000 Magyar Fotográfusok Háza, Budapest
- 2002 Trafik Galéria, Budapest
- 2003 Kortárs Magyar Fotográfia, Pécs

A Bolt Galéria Kiállításai

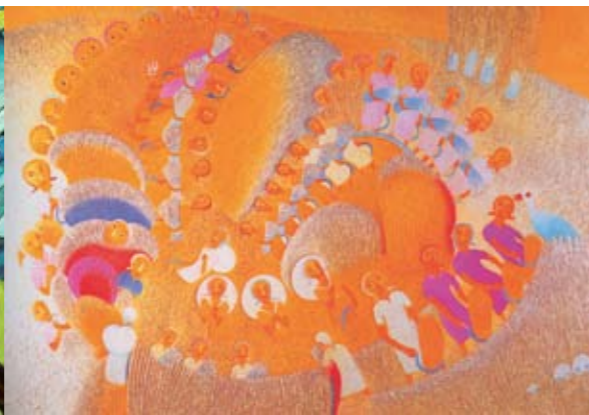
- A Bolt Galéria Gyűjteménye, Francia Intézet, Budapest
- A Bolt Galéria Gyűjteménye, Montpellier, Galerie - Photo - Montpellier XXS & XXL, Lion, Galerie Vrais Rev s „Tojásbolt”, Múcsarnok, Budapest

Egyéni kiállítások

- „Poupée automat”, Fotógaléria, Nyíregyháza
- Ericsson Képzőművészeti Galéria, Budapest
- Fészek Művészklub (Míró Fotógaléria), Budapest
- MVM Galéria, Budapest
- Godot Galéria és Kávéház, Budapest
- 2005 „Meta-morphose”, Fotosommer Stuttgart
- 2005, Magyar Kulturális Intézet, Stuttgart (Németország)
- 2006 „Nézz a sarokba!”, Mai Manó Galéria, Magyar Fotográfusok Háza, Budapest
- „Nézz a sarokba! II.”, Kepes György Vizuális Központ, Eger

Önálló publikációk

- Telek Balázs: Ahány kép, annyi kamera. Fotográfia, Budapest, 1999. 2. szám
- Telek Balázs: Kalandozások a sötét szobában. A II. Nemzetközi Fényszimpózium katalógusa, Eger, 2000
- TEKODEMA (a TEKODEMA Fotográfiai Csoport albuma) Mai Manó Ház könyvei 2./ 2005

Balázs János: A nap szerelmese

Földi Péter: Nyitva van az aranykapu

Oláh Jolán festménye

Földi Péter: Fészekrablók

Czinke Ferenc: Lucifer (részlet)

Sorsvállalás és áldozathozatal

Salgótarján: kockásított karakterek

Salgótarján kapcsán két találó kifejezés épült be ismerői tudatába: „kenyereden Tarján” és „völgváros”. Az előbbi a 20. század elején, az utóbbi a végén kapott szárnyra. Az egyik az itt élők életminőségét kívánta jelezni, a másik azokat a környezeti adottságokat, amelyek a térségi arculatát meghatározták. Ebből következően egyszerre vonzott és taszított, elüldözött és örökre magához láncolt embereket.

Ami mielőtt a személyekhez köthető teljesítmények fölvonultatásába bonyolódna, Salgótarján városi léteinek még egy aspektusát fontosnak véljük, s ez az itt élők baloldali beállítottsága, amely mára már több nosztalgikus elemet őriz, mint realitást. Köztudott, hogy Salgótarján (a 19. század elején még csak egy hegyek övezte apró falu) dinamikus változása a környezetében talált barnakőszénnek tulajdonítható. Valódi, politikai alapon szerveződött jelentőségre azonban a szocializmus beköszöntével tett szert, s némiképp ennek következtében lett megyeszékhellyé 1950-ben.

Előadóművészek színház nélkül

Ugyan 1932-ben megalakult a Balassi Bálint Asztaltársaság – amit a II. világháború szele elsodort – Dornay Béla történész kezdeményezésére, számottevő művészeti teljesítmény Bátki József képzőművész, Bóna Kovács Károly szobrász-festő és Fayl Frigyes pedagógus-festő egy-egy munkája kivételével alig mutatható fel. Ebben az időszakban az alkotóművészet szemben az előadóművészet erőteljesebben és hatékonyabban volt jelen a város életében. S bár több mint 100 évre tekint vissza a színjátszókorai hagyomány, a város minden erőfeszítése ellenére képtelenné bizonyult egy helyi színház létrehozására. A rendszerváltást követően azonban a működő csoportok mögül is kidőlt a nagyvállalati mecenatúra. Némi erősödést, illetve hagyomány-felelevenítést jelentett, hogy az ezredfordulót követően T. Pataki László és Kerner Edit vezetésével a „maradványokból” és Sándor Zoltán előadóművész tanítványaiból, a városháza támogatásával létrejött a Vertich Színpad.

Palócföld Kis Moszkvában

Visszatérve a művészet salgótarjáni gyökereihez, hangsúlyoznunk kell azt a szerepváltozást, amit a megyeszékhellyé válás hozott a város életébe. Az ekkoriban ráragadt „kis Moszkva” titulushoz való megfelelés „miatt”

meg kellett teremteni a település új, modern és szocialista arculatát. A közigazgatás '50-es évekbeli rendbetételét követően a '60-as évek a dinamikus újjáépítésnek, a régi épületek, kolónialakások, nyomortelepek fölszámolásának kezdete volt. Hogy ezt meglehetősen hatékonyan vitték végbe, azt egyfelől az bizonyítja, hogy területén szinte alig találni műemlék jellegű épületet, másfelől az, hogy 1968-ban, az Urbanisztikai Társaság által első ízben odaítélt, a városképért adományozott Hild János-émlékéremet Salgótarján kapta.

Az 1950-es években elindul tehát Salgótarjánban egy kultúrateremtési folyamat, amelynek markáns elemét képezte az először 1954-ben kiadott Palócföld, amely eklektikus füzetként indult, majd 1960-ban irodalmi antológiává, 1967-ben pedig folyóirattá vált. Több mint fél évszázados történetének és arculatának legmeghatározóbb személyisége Pál József, aki közel három évtizedet töltött el a folyóirat egyes számainak szervezésével, strukturálásával. Ő jegyzi Laczkó Pál írói álnévvel az 1979-ben indult Palócföld Kiskönyvtár első kötetei között megjelent Szalmakomiszár című elbeszélésgyűjteményt. Újabbban filozofikus hangvételű verseket publikál Kiscseri Mihály név alatt. Helyét Praznovszky Mihály irodalomtörténész vette át, a folyóirat szerkesztésén túl felújítva az 1980-as évek végére megszűnt Palócföld Könyvek sorozatot. Nógrád megye egyetlen irodalmi, művészeti, közéleti folyóirata égisze alatt indult el irodalmi pályáján az 1935-ben született Gerelyes Endre, akinek írói karrierje 1973-ban tragikus hirtelenséggel ért véget. Hasonlóan ki nem teljesedő, rövidre szabott életpálya jellemzi Paróczai Gergely költői munkásságát. Az általa megkezdett útra fia, Paróczai Csaba állt az 1990-es évek elején az 1988-ban „főlelevenítt” Balassi Bálint Asztaltársaság tagjaként. Szintén a '60-as években kezdte meg Salgótarjánban költői tevékenységét a Vasszilvágyról érkező, klasszikus képeket és versformákat kedvelő Bódi Tóth Elemér, aki az „ezer értelmiségit Salgótarjánnak” egyik prominens és örökre itt maradó személyiségégeként kezdi a „Nógrád” napilaphoz, ahol mintegy négy évtizeden keresztül írt, szerkesztett, s míg a gazdasági érdekek engedték, kulturális rovatot vezetett. Vele egyidőben érkezik a megyei kórház bőrgyógyászati osztályára Cseplák György, aki amatőr irodalmi tevékenysége mellett saját szakterületét oly sikeresen adoptálta a régészeti módszerek közé,

hogy mára a kutatási eredményei általánosan elfogadottakká váltak. Szintén ezzel a betelepítési hullámmal érkezett Erdős István író, aki legutóbbi művében a Magyaréccről elszármazott, 19. században élt világhírű primás, Rácz Pál történetét dolgozta fel. A '70-es években tűnt fel Adys hangvitelű verseivel és a salgótarjáni „cigánydomb”-ról szóló szociografikus írásaival Szepesi József, roma származású költő. Túlhajsolt életmódja a '90-es évek második felében véget vet munkásságának.

Új hangok

A rendszerváltás környékén jelenik meg az az új generáció, amely a Balassi Bálint Asztaltársaságban tömörülve átütő erőt jelent. Közülük kiemelkedik a már említett Paróczai Cs., a drámaírási területén országos eredményeket fölmutatni tudó Marschalkó Zsolt, s a ma már a Fiatal Írók Szövetségének titkári funkcióját betöltő Dukai Nagy (azaz Kadlót) Ádám és a szintén költészet művelő Kupcsulik Ágnes. Bár az utóbbi rendhagyó képteremtő képességével kimagaslik a mára harmincas éveik végét, megvesen éveik elejét taposó alkotók közül, szerény, háttérbe húzódozó személyisége végett a mai napig kötet nélküli szerzőnek számít. Ebből az asztaltársaságból nőtt, vagy inkább vetette ki magát a '90-es évek második felében a sci-fi-kedvelő alkotókat tömörítő, Bódi Ildikó vezette Avana egyesület. E „csapat” 1993-tól a Hungarocon néven ismert országos sci-fitalálkozó és kulturális seregszemle rendezőjévé vált. Napjainkban kezd feltűnni egy tizedes évek végén, huszas éveik elején járó új generáció, amely magában hordozza a továbblépés reményét. A bennük rejlő tehetség azonban még kibomlásra vár. Az utóbbi években, a Hibó Tamás Művészeti Alapítvány berkein belül tűnt fel zenés színdarabjaival Varga László, aki többek között a Harry Potter musical-változatának elkészítésével és J. K. Rowling bemutatásához való hozzájárulásának birtoklásával vonult be a köztudatba.

A népi hagyományok ápolásában kiemelkedő a Nógrád Táncegyüttes több mint három évtizedes múltú előadó és népművészet-oktató tevékenysége, amelynek kísérezzenekként szerveződött 1979-ben a Hruz Dénes vezette Dúvó együttes. Értékvesztett világunkban nem csekély küldetésük a magyar és a palóc kultúra értékeinek megőrzése, közvetítése. Ennek egyik fontos eleme több mint egy évtizedes múlttal bíró Nógrádi Folk-

fesztivál, ami a történelmi Nógrád területére szervezi programjait, s kezdő és befejező állomása Salgótarján. A népi hagyományok átörökítésében kiemelkedő szerepet tölt be Braun Miklós pedagógus-koreográfus, aki a '80-as évek elején maga is irányította a Nógrád Táncegyüttest, s jelenleg a Kodály Zoltán Általános Iskola égisze alatt építi csoportjait. Szintén Salgótarjánban tevékenykedik a Klabban János vezette, roma tradicionális zenét közvetítő Kalyi Chirikli.

Akkordok

A klasszikus zenei műveltség népszerűsítésében, elmélyítésében vállalt szerepet az 1955-ben induló zeneiskola, amely később Váczi Gyula nevére vette fel. Korábbi hagyományokra és az itt folyó oktatásra alapozva a '70-es évek elején megalakult az intézményi kereteken túl is tevékenykedő szimfonikus zenekar. Hangzásában izgalmas színfoltot jelent a Madách-díjjal is elismert Akkord Fúvóegyüttes, nyaranta térszíni koncertjeivel járulva hozzá a lakosság kulturálódásához. Szintén a műzenei hagyományokra alapozott a Fehér Miklós vezette Pedagógus Kórus, illetve a kiváló énektudással megáldott Guthy Éva irányította Liszt Ferenc Kamarakórus. Ebben az időben indul útjára a szinti roma zenész családból származó, klasszikus gitáron játszó Snétberger Ferenc. Nemzetközi karrierje a Trio Stendhal-ban nyújtott teljesítményével indul, s a '90-es évek közepétől Németországban él. Bár a 30-as éveik közepén járó István nevű öccse hasonló kvalitásokkal rendelkezik, munkanélküliségre kárthatott.

Üzemi mecénások

Mint írásunk elején említettük, Salgótarján művészeti élete megyeszékhellyé válását követően lendült fel. De miképp az azt megelőző időkben, ezt követően is a képzőművészet területén alkotók jutottak legmesszebb az „esztétikai” megnyilvánulás terén. Ez részben arra a támogatásra épült, amelyet az ide települt gyárak a mindenkori rendszertől függetlenül biztosítottak. Az „Acélgár”-on kívül 1932-ben az üvegművészetnek teremtődött meg a feltétele az elmúlt években szanált Öblösüveggyár révén. Részben ide kötődött a ma is élő Erdei Sándor iparművész-szobrász tevékenysége. A síkíveg képzőművészeti hasznosításában

a már elhunyt Szatmári Béla jutott kompozícióival a legmesszebb. (Sajnos hagyatéka, mobil szobrai jelentős része ma már csak üvegtörlemék formájában létezik.) A Tűzhelygyár támogatása révén, Presits Lujza szervezésében évről-évre megrendezik a Zománcművészeti Alkotótábor, ahol a tűzzománc technikájával „ismerkedhetnek” az érdeklődő alkotók.

Gyarak nélkül

A '60-as évek közepén tűnt fel az első országos és esetenként nemzetközi mércével is mérhető, gyarak mecénás szerepétől független generáció. Tevékenységük iskolát és egyben tradíciót is teremtett. Az első körbe tartozott a már elhunyt Iványi Ödön a személye köré szerveződött műhelymunkával, s részben ide köthető Czinke Ferenc grafikus-tanár, aki oktatói munkáján túl a megye művészeti életének is meghatározója volt a rendszerváltást megelőző időkig. Részben politikai szerepvállalásának „megtorlásaként” élete utolsó évtizedében méltatlanul megfeledkeztek róla. Ekkor indult útjára a ma is aktív Mustó János. Nagyméretű festményein az alapgonolatig lecsupaszított képi megfogalmazást figyelhetjük meg. Szintén e korszak szellemi szülőtte a textilképeivel eredményeket felmutatni tudó Mészáros Erzsébet, valamint a táblaképfestészet területén sikereket elérő Lóránt János. A '70-es évek elején figyelnek fel az 1905-ben született, két elemi végzet Balázs János festészetre, aki színvilágában, formakészletében, mítoszteremtő képnyelvvel berobban – a roma kultúrát beemeli – a művészetet értő köztudatba. Etnikumuk első nemzetközileg elismert képzőművészevé válik. Hagyatéka egyedülálló, amelyet szépirodalmi és filozofikus hangvételű írások egészítenek ki. Nyomdokán indul el az elmúlt évben elhunyt naív festő, Oláh Jolán, aki szintén szép sikereket könyvelhetett el. Méltatlan halála és az ahhoz vezető út egyszerre mutatja a művészethez és a roma lakossághoz való helyi viszonyt.

Pusztító művészetpolitika

A '70-es években induló generáció, amely előrelépést jelentett a szimbolikus ábrázolás felé, illetve új formaelemeket emelt be az ábrázolásba, zárt ajtókat zörgetett, s a Munkácsi-díjban részesülő Földi Péter kivételével belepusztult a helyi művészetpolitika elle-

hetetlenítő tevékenységébe. A szürrealis kompozíciókban, politikai gegekben, groteszkben gondolkodó Szujó Zoltán az alkohol végtetebe menekült, az életerőtől duzzadó, a velencei rajzbiennálén díjazott Hegedűs Morgan párosával pöfögött cigarettával gyorsította torokrákját, hogy a fölötté eltört pálcát minél előbb feledhesse, a varsói Képzőművészeti Akadémiáról hazakeresztett Hibó Tamás az állandó politikai nyomás hatására végül egy kamionnal tapasztotta el az egyedülálló grafikai ismeretét. Földi Péter túlélének titka talán tanítványaiában rejlett. Iskolát teremtett, s a népi élet motívumkincséből építkező művészetével, humanizált állatfiguráival, a közöttük teremtett relációkkal elementáris élményben részesítette szűkebb, majd egyre tágabb környezetét. Óvo szármáyai alatt nőtt fel Molnár Péter szobrászművész, aki Bobály Attila mellett a salgótarjáni anyagba álmódok legjelentősebb személyisége. Az ő '80-as évekbeli jelentkezésével egy időben indult útjára az amorfizált karakterek iránt különösen fogékony Gelencsér János. Képeiről a szocreál „kockásított”, kiüresített karaktere néz vissza, mintegy tükröt tartva Salgótarján elé.

Talán ez a tükrötartásban megnyilvánuló elhivatottság, talán a természeti környezet szépsége, amely szinte mindenhol betüremkedik Salgótarján betonrengetegeibe, talán mindkettő, talán valami egészen más, egy süllyedő város fedélzetéről az itt született, itt gyökeret eresztett művészeket nem engedi távozni. Sorsvállalás ez vagy áldozathozatal? A válasz bennük van. De talán bennünk is. Keressük... és szólítsuk meg őket, érte... Handó Péter

Bobály Attila: Szent István szobra

Kivel iszom, kivel fekszem...

Amikor az egyetemi kollégiumban anno a nyolcvanas évek közepén vizsgaidőszakban minden előzetes figyelmeztetés, indexikus jel vagy mifene nélkül elment a villany, csak úgy, ohne vihar, ilyesmi, a magrebi, frankofón diákok kinyitották az ablakot, és lumi re felkiáltással követelték a világosságot, lecsapott főkapcsoló felkapcsolását. A kutyás (bogaras) nyugatnémet orvostanhallgató gyertyát gyújtott, azt lóbalva idézte tán önkéntelenül Goethe állítólagos utolsó szavait, kért több fényt: Mehr Licht!

Akkor még őszinte emberek voltunk, ordítottunk meg toporzékolunk ilyen helyzetekben, mindenki vérmérséklete szerint, mintha az efféle ráolvasás jellegű izé bármilyen hatással lehetne az elektromos elosztórendszerre.

Szemmel verni sem tudom a konnektort, mert nem látok odáig. Délután iszonyat vihar volt ugyanis, recsegető, sötétés már délben, kidőlt fák, miegymás, és hosszabb kimaradozások, visszatérések után fél tíz körül újfent megszakadt az áramszolgáltatás. A munka viszont meg nem állhat, ezt a kiadót éppen nem érdekli természeti csapás, világáram, földrajzi helyzet, a határidő holnapi, lektori jelentést kell írni egy regényről, amit estként már egy hete olvasgatok. A könyv jó, ráadásul. Gyertya délután óta kéznél. Halaszthatnám, mert korán világosodik; ha fél ötkor nekiállok, mire a szerkesztőségi titkár a másik oldalra fordul, azaz hajnali hétre már küldhetem is, ha áram lesz éppen; ámde este örömmel, reggel körrömmel, jut eszembe, bár ezt a mosogatásra szokták érteni; nekiállok tehát, az idő és a tej(es kávé) rendelkezésre áll. Tény, hogy laptopom másfél óráig akkumulátorról működik, írásnak akadály a gyakorlatilag nincsen. Egymás mellett a legmodernebb technológia meg a legősibb, egy lument megér, gyertyavilág-nál, tíz ujjal csapok a billentyűk közé.

Némiképp nyomaszt a tény, hogy véleményemtől függ, kiadják-e a művet, jeles külföldi szerző munkáját. Illetve mi is a tét? Az, hogy meg lehet-e ezerszerezni az olvasók számát. Mert ez a könyv, bár nagyon tetszik, kétévi futamidő alatt ezer példánynál többet el nem fogy Magyarországon, szívemre venném a rozsdás bökört, fülembé forró olmot, ez fix, mint az adó meg a halál. Ám ez legyen a kiadó dolga, gazdasági döntés, nekem a minőségi ítélet a dolgom, azért fizetnek, hogy megmondjam a frankót, amit meg is teszek menedzser-vaktó, háziasszony-rikató, könyvnek látszó tárgyak esetében is; utóbbiakat lektori lehúzás ide vagy oda, veszik, mint a nullkalóriás joghurtot példának okáért. De mit számít az én véleményem?

És ha már itt tartunk, mit számít bárki más véle-

ménye a piac szempontjából? Vannak-e a terméket megmustráló ítések, pártatlanok, bölcsek, megbízhatók, akiknek csak a minőség számít, és semmi más csak a minőség?

Bevallom, egy világ dőlt bennem össze (azért maradt még néhány), amikor egy üdülőváros marketing-híres színházi fesztiválján látott bizonyos Shakespeare-darab előadása során, függetlenül attól, hogy az egyik főszereplő ismert médiaszemélyiség is egyben, a közönség jól hallható méltatlankodással fogadta a balul sikerült rendezői és színészi megoldásokat, ámde a kritikában egyetlen rossz szó nem sok, annyi sem hangzott el róla. Hogy is van ez? Talán más előadást láttunk? Nem, nem, nincs tévedés, ugyanazt, állítólag, lévén premier. Célzottan vadásztam az írásokat, kíváncsi voltam, miként vélekednek a hivatásos vélekedők. Három kritika jelent meg, de a lapok-beli fogadtatás abszolút pozitív volt. Úgy látszik, tévedhet egy egész nézőtérnyi ember.

Meg kell hagyni, vannak kedvenc kritikásaim, akiknek véleményére adok, írásaik stílusa, szellemessége, minősége magyarán ellenállhatatlan; nevük védjegy, fémjel vagy mifene, őket akkor is elolvasom, ha tudom, ilyen-olyan személyes vagy szakmai érdekük fűződik adott kritika megjelentetéséhez. Nem egyszer előfordult, hogy olyan darabról írtak, amit láttam már, és volt úgy, hogy ha nem láttam volna, írásuk nyomán elmentem volna megnézni.

Így vagyok a zenei kritikákkal is. El nem vétve van néhány vérbeli szakember (és szakasszony), akiknek véleménye szinte szent, mert áthallik az íráson, hogy értenek a muzsikához, szavuk zene füleimnek, szenvedély van benne, élet, művészet, olvasni öröm. Akad aztán, aki azért ír, hogy írjon, mert az a dolga, havi ennyi és ennyi flekk a penzum; na, rajtuk kiakadok egészen, lóláb kilóg nagyon, stílusuk mesterkéltszakkifejezésekkel öncélúan teletűzdelt, mintha szeminárium dolgozatot írnának, mintha professzort vagy szerkesztőt igyekeznének meggyőzni, értik a szakmát, felettébb okosak. Ha tehetnék, egyetlen dörgedelemmel süllyesztőbe küldenének egyszer indiszponáltan látott ifjú művészeket, és elvárnák,

hogy akit egyszer megkritizáltak, legközelebbi találkozásukkor foyerben, utcán, villamoson, nekik lesütött szemmel, behúzott farokkal bazsuláljon.

Boldogult középiskolás koromban szorgalmasan vásároltuk a Film, Színház, Muzsika című lapot. Az újságosnál csak pult alatt lehetett kapni; volt, hogy dupla áron jutottunk hozzá, rongyosra olvasta az osztály humán irányban továbbtanulni szándékozó fele. Ha kiraktunk egy-egy cikket a falújságra, eltűnt, ami önmagában azért érdekes, mert vagy köztünk volt a tolvaj, vagy a takarítószemélyzet távollétünkben elégitette ki kultúra iránti éhségét. Hol van az már?

Ez csak azért jut eszembe, mert belegendoltam, emlékszem-e olyan produkcióra, ami a kritika hatására valóban, látványosan, véglegesen megbukott? Nem. (Emlékezetem lenne csekély hatótávolságú?) Mintha nem csak pozitív kritika hatása devalválódott volna, hanem a negatív is; legyen az bármely értő és jó szándékú, a kutya sem figyel rá, illetve talán az eb. Különbösen a marketing szava ma már hangosabb, mint a kritikáé, körülbelül olyan arányban, mintha diszkóban Sokol rádió hallgatnánk a Goldberg variációkat.

Szóljon, aki látott már céhbéli, igazi értő, akármi-lyen kritikát tévéreklámban, óriásplakáton, újsághirdetésben megjelenni, aki kapott már kéretlen e-mailt a tárgyban, hogy feltétlenül (ne) nézzen meg egy előadást, filmet, (ne) hallgasson meg egy lemezt, (ne) menjen el egy koncertre, mert nagyon jó vagy felettébb nem jó. Tudom, tudom, ez nem az a műfaj, a reklám és marketing célja teljesen más, meg minden, de a jelenség attól még létezik. Na és a fogyasztóvédelemnek van művészeti szakosztálya? Nincs. Ez így is van rendjén; nem hiányzik a hatósági műtész műintézménye; akkor lépjenek, ha elmaradt koncertek után a közönség nem kapja vissza a jegyek árát, más feladatuk ne is legyen e téren, mindenkinek alanyi joga, hogy rossz előadásokat is nézhessen néhanapján. A pocskék produkció is food for thought, táplálék az elmének, mint kedvenc professzorom gyakran említi; a szörnyülködés és botrányosság lehetősége is a művészi hatások

közé tartozik, nem tetszhet mindig minden. Senki sem berzenkedik hivatalosan (tán csak az ügyelő és a menedzser, de ő sem túl intenzívén), ha jeles színművésznünk a szereppel össze nem egyeztethető alkoholos befolyásoltság alatt haknizik, olyannyira, hogy a szak-összekuszálónak ajkain, de taps azért csattan; ez nem tragédia, baj az, ha a párizsi másnapos.

A szó elszáll persze, ahogy mindenféle hang és zörej is, a kritika szubjektív műfaj, egyedi előadásokról szóló műtételek helytállóságát az olvasó nem tudja megítélni, ha akarja sem, annyi biztos, hogy itt is működik a szó mágiája: ha kritikai szinten valamit egyszer (alaposan vagy alaptalanul) jónak vagy rossznak kiáltanak ki, az úgy marad a (sajna szűk) köztudatban.

A képzőművészeteknél kissé más a helyzet, mert a leképezett mű megmarad, jó esetben a kiállítás még nyitva van, amikor az írás megjelenik, az értékelés adásba megy, összehasonlítási alapok pedig vannak. A minap elkaptam egy beszélgetést, miszerint bizonyos köztérre szánt alkotást kéne zsúrizni, akkor fizet a megrendelő; kell hozzá két cégbeli, jegyzett művész, meg egy jegyzőkönyv, semmi más. Namármost, művész úr kerített is kettőt kollégái közül, és az ügylet megkötött. A szobor történetesen meg van csinálva tisztességesen, nincs vele gond, és a kollégák sem mondtak rosszat róla, ugyan miért is mondanának, még akkor sem, ha történetesen hibája lenne, legközelebb nekik is szükségük lehet hasonló szívességre.

Hallom, farkastörvények be vannak iktatva rendszeren, fortélyos kapcsolatok igazgatnak, meg minden. Belefér, a művészet amúgy sem (nálunk sem) demokratikus intézmény, ez van, ezt tudjuk nyújtani (sokáig húzzuk).

Képzőművészeti műbírálat vonatkozásában Szász Endre jut eszembe, aki, kritikára terelődve a szó, egy szuszra mondta, hogy alig bírtam magról leírni: „Ez egy kicsi ország, itt rokonság, szeszestvérség, minden más meghatározza az értékítéletet. Magyarországon mindig fals volt az értékítélet. Mindig azt ajánlom a fiataloknak, hogy amikor már nagyon unják, ha rugdossák őket, hogy menjenek külföldre, mert ott mérni tudják magukat. Én sose voltam bi-

zonytalan, de lehettem volna, ahogy viselkedtek velem, ahogy a köz közeledett hozzám, annak alapján kétségbe vonhattam volna, hogy van-e tehetségem. Külföldön nincsenek befolyásoló tényezők: a nagy-papám, a nagymamám, honnan jöttem, kivel iszom, kivel fekszem, kinek kefélt meg a szeretőjét, ki az enyém; nincsenek ilyen haragok meg egyéni ízek. Pici az országunk és balkáni, merthogy más kicsi országok is vannak, ahol ilyen nincs, mert rájöttek, hogy ez nem praktikus, mert mindenkinek rossz. Nem járok művészeti körökbe. Nem szeretem gyúrni a gittet. De maga menjen csak el és meg fogja látni, hogy ott nem művészeti, filozófiai problémákról megy a vita még véletlenül sem, hanem a pénzről: díjakról és megbízásokról. Azok a művészek, akik engem anyagiasnak tartanak, s azt mondják, hogy őket nem érdekli a pénz, folyton azért sírnak, hogy nem tudnak bejutni a galériába, ahol pénzt lehetne szerezni. Nekem nem az a dolgom, hogy a festőkkel közösködjek. Ők építik a saját világukat, én a magamét. Nekem a közönséggel, az emberekkel kell kapcsolatot teremtenem, nem a festőkkel. Világ életemben utáltam az egyesületeket. Nyolcakat meg kilenceket meg egyebeket. Mindig féltehetségek csináltak egyesületeket, akik féltek, hogy elvesznek, mert nem érezték magukat az erőt. Nem haragszik, hogy dühbe jöttem?”

Dühbe én csak irodalmi téren jöhetnek jogosan, illetékesség okán, és megvan rá az okom. Öregszem, lehet, de emlékszem még arra az időre, amikor társa-

„...Nem járok művészeti körökbe. Nem szeretem gyúrni a gittet. De maga menjen csak el és meg fogja látni, hogy ott nem művészeti, filozófiai problémákról megy a vita még véletlenül sem, hanem a pénzről: díjakról és megbízásokról.”

ságban beszédtem volt a szépirodalom. Manapság ettől az értők is tartózkodnak inkább, nehogy szégyenbe hozzák azokat, akiket nem műveltségük és szakmai rátermettségük visz előre a pályán, de befolyásuk nagy. Irodalmi kritikáról jót vagy egyértelműen azonosíthatóan semmit, érintett vagyok, nem objektív, sóvárgom csupán a Times Literary Supplement, a New York Times Book Review és egyéb boldog intézmények által bevezetett, bejárattott és bevált módszerre, miszerint kiadók kazalszám ontják könyveket kritikai lap szerkesztőségbe recenzióra, a munkatársak pedig saját ízlésük szerint válogatnak ebből. Elolvassák, ami tetszik, és írnak róla, a szerző (és/vagy felmenői, protektorai személyes) ismerete nélkül, ha jó, ha nem.

Miféleképp ez többnyire úgy működik, hogy fiatal írók megkérlik egykori tanáraikat, pályatársaikat, illetve ennek híján a kiadó felkér (megfizet) ily szakembert, ugyan írta már valamit, értve ez alatt, hogy szépet és jót, ami lendít az eladásokon is.

A szabadúszó jellegű kritika, amikor műtész

„csak úgy, ingyen kegyelemből”, kezébe vesz könyvet, nem jellemző, vagy ha igen, előfordult, hogy személyes leszámolás jellegű korábbi, vélt vagy valós szakmai sérelemért.

Valahogy úgy alakult ez a mi kultúránk, hogy szerzőnek még oly alaptalan és pontatlan kritikára sem illik válaszolni. Azt mondják a berkekben, kultúremberhez méltatlan az ilyesmi. Vajon miért? A vélemény szabad, persze, de így a lólabák tradicionálisan takargatva maradnak. Oscar Wilde még megengedhette magának, hogy a Dorian Gray hozzá nem értő bírálóinak érdemben, tárgyilagosan, nyilvánosan válaszoljon.

Kérdezem angol író kollégát, mi lenne, ha ott egy kritikus olyan könyvről közölné véleményét, amit írásából egyértelműen, tárgyi tévedés szinten kiderülően nem, legfeljebb a filozófiáig hatolóan olvasott. Azt mondja, egy életre elvágna magát a szakmában, nem lenne lap, amely megbízást adna neki. Namármost, nálunk bizonyos felvilági, félvilági írófejedelmek is írnak e módszerrel ajánrózó ajánlást némi pénzért és egyéb személyi szolgáltatásokért a rossz nyelvek szerint. Tény, hogy egy-két dicséret hófoka meszesemenően nincs arányban a kínálatott szövegkorpusz minőségével, ám ezek bizonyos kiadó gyakorlatában rendre filozófiáig kerülnek, hátha be- és megveszi a kultúrafogyasztó. Hogyan is beszélhetnénk tehát objektív kritikáról?

Prostituálódik ez is, persze, mint annyi más, halló, itt is a pénz beszél, mégis kár ezen fürdős stílusban ríni, a jeleket észre lehet venni, és maradtak még néhányan szüzek, sanda szándékokra immunisak.

A szakma alja és szégyene talán azon írástudónk, aki egy bizonyos könyv fordítását egy irodalmi lapban az egekig dicsérte, majd kisvártatva egy másikban, szerkesztői megrendelésre a sárga földig lehordta. Most akkor melyik az igazi véleménye? Van olyan tollnokunk is, aki egy angol szerző három regényének fordításai közül éppen annak a (külföldi kritikában a többinél kevésbé dicsért) opusznak a magyaráítását találta legzenésibbnek, amely történetesen az adott irodalmi lapnál dolgozó felettésének munkája. A másik két fordítót nem ismerte. (A neveket, a szerzőségi-, könyvészet- és forrás-adatokat személyes ismerőseimnek kérésre kiszolgáltatom.) Mindezt az olvasóközönség nem tudja, nem is tartozik rá talán, vihar a szakmai berkekben.

Na, nem háborgok tovább, munka vár; csak halkan jegyzem meg, úgy szeretnék egyszer határidő nélkül, kényelmesen, díványon heverve olvasni jókat, új, friss, romlatlan szerzőket; írnek róluk jó recenziót, és küldeném be a lapoknak, hátha valakit érdekel.

Addig is gondosan megválogatom, mihez tartom a paraffingyertyát (az illatos viasz bölcsezségnépségnek luxus). Így a vége felé nagyobb a füstje, mint a lángja. Ha elfújom, iszonyat büdös.

Bozai Ágota

A költő mértéke: önmaga

Biztos formába öntött fájdalom

Kiszámítható józanság címmel a Magvető Kiadó adta ki pár hónapja Jónás Tamás új verseskötetét. A fiatal, most harminchárom éves költő – bár korábban is jelent már meg könyve, és akik odafigyelnek, ismerhették már a kilencvenes évek végén megjelent cigány költészeti antológiából is sokat ígérő költészetét – igazából csak 2002-ben, a szintén a Magvető által kiadott Ő című verseskötettel érkezett be a magyar irodalomba. A verseket tavaly követte az első novellagyűjtemény Apáimnak, fiaimnak címmel: akkor úgy véltük, Jónás azon kevés magyar író közé tartozik, akik versben is, prózában is százszázalékosan otthon vannak – illet utoljára Kosztolányinál láttunk. Mostani kötete az útkeresés végét jelzi: minden eddiginél kiérleltebb, stabil, immár összekeverhetetlenül Jónás Tamás-i hang szólal meg benne.

Jónás Tamást leginkább József Attilához szeretik hasonlítani a kritikusok. József Attilához persze mindenkit szeretnek hasonlítani a kritikusok, aki expressz közeledik a fájdalom és a vers között, aki nem engedi el a halott anyát, és aki komolyan, egyedül áll, tépelődik, ordít és sír az Isten csöndjében az emberzaj fölött.

A József Attila-i mérték pontos, hajszállal sem lehet alatta maradni. Vesélyesebb dolog viszont a költő – és a kritikus – számára a József Attila-i büvkörnél aligha lehet: abból ki kell lépni, határozottan, gyorsan, ráadásul úgy, hogy az ember nem kereshet helyette fogódzót Pilinszkyben, Weöresben, Petriben, Nagy Lászlóban (a névsor folytatható) – az igazi költőnek, a költőnek, nem a dilettánsnak, a legfontosabb mérték, minél idősebb, annál inkább: önmaga.

Jónás Tamás – úgy tűnik – kilépett a büvkörből és minél idősebb, annál inkább közelít önmagához, még akkor is, ha elementáris, fájdalmas dühöngésében továbbra is József Attilára, újfajta puritanizmusában itt-ott Pilinszkyre, kegyetlen pontosságában Petriben, zenéjében Weöresre ismerni. Önmagában ezt összehozni sem volna kis teljesítmény, most megjelent, Kiszámítható józanság című kötetének verseiből azonban minden eddiginél pontosabban bontakozik ki a saját, Jónás Tamás-féle versvilág, amely immár összekeverhetetlen bármi mással.

Merészen kezd: a nyitóvers, a „Hallgatás helyett” afféle kivagyis odamondogató is lehetne („Vagy kértem én, hogy olvasom legyél?/Hagyd abba most, jobb még az elején”; „Ki verset ír, ölhetne is akár./Ki tudja, melyikkel nagyobb a kár.”), ha nem fordítaná át lefegyverző őszinteségbe: „...És nem is tudsz vele mit kezdeni./Ki kezdje, én vagy te, szégyelleni?//A felnőt ember egyet megtanul:/mindene régi, csak a sorsa új./ A sorsa, amin osztoznia kell./ nem ő rendezte, s nem ő hiszi el.”

Valójában a rögtön erre következő, címadó vers visz be a kötetbe. „Egy varjút öltem meg kamasz koromban.../Egy féltéglával vertem szét a fejét.../Ügyeltem rá, hogy józan ésszel öljek” – közli Jónás az elején egyszerűen és precízen, mint ahogy a legjobb dokumentumfilmek, és a mínuszpartmányban hagyott hatásvadászat eléri a hatást.

A képet az utolsó versszak tágítja értelmezhetővé: „Elmúlt a tél. A nyár. És sok tavasz jött./Most tél van, és most épp én vinnyogok./A féltéglák szavakká ravaszodtak./De nincs aki szétverje fejemet.”

És csak itt van kész a vers: a végén a súlyos viszhang, a visszhangban leíratlanul megszólaló tartalom pedig az a tipikus Jónás-féle bravúr...

Itt egyversnyi pihenőt hagy a kötetben (Az alkonyi kertben áll egy sárga rózsá ritka, nyugodt opus a költőtől), hogy aztán az egymásra következő három anyavers annál nagyobbat üssön. „Ha nőt szeretnél, csak anyád szeretned”, írja magának, és tudja: el kell engednie, „távozz tőlem”, „eressz el”, „engedd” – tépné ki magát az örök ölelésből, hogy aztán a rákövetkező versben (Lelkiismeretből? Rémületből?) a haldoklóba kapaszkodjon: „s míg ugatnak kint a kutyák/anyut tördeli a halál/ a szobában mint a gyufát”. A harmadik, az „Anyu utoljára” zárósora akár mind a három lehetne: „Még a magáé vagyok. És maga már nem az enyém”.

De nemcsak az anya fáj itt. Fáj a szerelem és a család is, sőt maga a lét is – a fájdalomversek azonban nem egyszer különös alakot kapnak: hol gyerekmondókára, hol ütemhangsúlyos népdalszövegre emlékeztető formákba feszülnek, mint például a Mondóka címűben: „Nem ebben a világban/Csillagsúlyos hibám van/Nem ebben az időben/Túl sok volt már belőlem/Túl sok, túl sok... Jó időben, rossz időben/Csordogál a könny belőlem... Hogyha keze, lábam fázik/Kibirom egy vendégházig/Kibirom a halálig”.

Vagy az Átkozóban: „Hogy az Isten alázzon meg!/Az ördög magyarázzon meg! Ne szeressen, aki ért! Tömpe ujjak nyomkodják ki szemed! Ne értsen, aki szeret!”.

Ahol a vers nem kívánja, Jónás nem erőlteti a zeneiséget – jól teszi, ezeket a verseket ugyanis erős képi világuk, az általuk keltett vizuális asszociációk láncá határozza meg, mint például a Csendélet verskezdetében: „Követ köhög egy terhes nő a sarkon”, vagy a nagyon erősen Pilinszkyre hajazó befejezésben: „Esző szipog. Néhány ház erre ébred./Minden mindegy. Mindegyik lakatlan./A kerítések átláthatatlan/ algoritmus szerint helyet cserélnek”. Ugyanígy képre írt vers a „Nem zörrenti a zárat” és a „13. kerületi sivatag” – utóbbi visszavezet egy kicsit a régi, évekkel ezelőtti Jónás Tamáshoz, aki nem egyszer a mindennapok semmisségeit emelte költészetébe: „Meggzóltok valakit. Angol lány./Éppen bankautomatát keresek./Amlukingforkecsésin. Szép szóke./Elnéz mellettem...”

Nem hiába keressük a Jónásnál megszokott „csaláverseket” sem – a leginkább torokszorongató, a Nincsen, aki főzőn rám című azon két soránál, hogy „Kicsit bánt a csend./Két gyerekkel a szívben már ricsajos a rend”, pedig recsegve dől össze az elefáncsonttorony-tévképzet: itt egy költő, aki a földön él. Feleséggel és gyerekekkel, és ebbe a rendbe igenis beleoldódik a magány, a fájdalom és messziről, az emlékekből szól csak a „Megkínzottak balladája”.

Péntek Orsolya

Szellem és szerelem

(Böröndi Lajos: Megváltásra várva – versek, Palatia, Győr, 2006)

Böröndi Lajos verseskötete hátlapján található egy opus 1956 november címmel. Nyilván nem véletlenül. A lírikus új könyvének kisebb fele ugyanis arról szól, hogy milyen is a múltunk kútja. Vagy az elmúlt ötven év mélységesen mély, hajszálrepedt fazeka.

A 2004-es összegyűjtött versek óta sem változott Böröndi érdeklődése: politika és szerelem, ahogyan költőhöz illik. A négy ciklusból kettő (megváltásra várva, A Szózat éneklése közben) a politikai csatlósítások kivételével. Hogyan lehet csatlózni valami ideológiában? Hogy volna ideális eszme, és az mintha direkt volna, hogy majd pragmatikusan csatlózni lehessen benne? Radikálisan be kell kebelezni ahhoz a világot, hogy aztán jöjjön a boldog kiábrándulás a szép kerek megértéstörténetből.

A képiség valóban a Böröndi versek alappillére, ahogyan a rövid fülszöveg írja:

„A kertet a látvány összefogja. A Dolgokat. A szövet készül. A kerten túli világ széthullt. Már rég nem épül.”

(Merülő világ)

A harmadik kis ciklus koreai-thaiföldi élménykörben keletkezett darabokat tartalmaz (Távoli ízek),

itt a látvány cinemascopé-ban feszül szemüvegünk elé, a költő érezhetően „egy másik világ ízeit karcolja”. A látványra persze alig van szó, az egzotikum gyönyörűsége nehezen kifejezhető.

A verskötet utolsó harmada Böröndi terepszála (szívdobogás), szerelmes versek gyűjteménye. A „nő” portréja, a nők portréi. S ez nem más, mint a költő saját lelkiállapota, melyet a hangzáson és a szavak megválasztásán keresztül közvetít. Nem kell a Múza fényképét keresni, természetesen. Hiszen a szerelmi líra a szerző lelke, ami mozgásban lendül.

Böröndi szerelmi líráját is úgy tekinthetjük, mint egy olyan szerveződést, melyben az ember valóban megkülönböztetheti a táncost a táncától: a szerelmes verset a szerelemtől, és ennél fogva, a szerelemről szóló vagy azzal ajtjárt versetől is.

A szerelem feltétele: tárgyának önálló volta, lehetőleg kényújtásnyi távolságban:

„Mint vér az átlótt kiskabátan
Átfolyik rajtunk átömöl

A szépségkereső

Pozsgai Györgyi: A hetedik ajtó

(Bp., Hungarovoxx Kiadó, 2006)

Pozsgai Györgyi esszéi nem belső monológok, hanem egy szuverén alkotó beszélgetései az olvasóval. Magánügy, amely kizárja a többi embert (az adott pillanatban), ha tetszik: kétoldalú mizantrópia. Vallomások esszéket kapunk ajándékba, olyan írásokat, amelyekben az érzelmi tudatosság mintha fölbe helyezhető lenne a véletlenszerűségnek.

Szó sincs tulajdonképpen itt politikáról, mégis a szabadság széltőlcsér-táncát figyelhetjük meg egy balkézszel, ballábbal előre születő demokráciában. A könyv nagyjából egyetlen dologról szól, a szépség kereséséről. A teljesség felé igyekvő nő-alkotó ízlése szerint.

Ezoterika, pszichológia, líraelmélet és világot látott tapasztalat lenyomata Pozsgai Györgyi esszékönyve. A vágy a világ rejtett értékeinek megismerésére, a megvilágosodásra.

Szó esik zenéről, festészetről, a vers lehetőségéről, a vizualitás kereteinek kitágításáról. A meditációról, a benső békéről, napi életünk és környezetünk jelképeiről, a jelenünkben rejlő szakralitásról. A költő-eszszéista persze mindvégig esztétikáról beszél.

Az esztétikai választás mindig individuális, s az esztétikai élmény mindig egyéni élmény – tudjuk jól. Minden új esztétikai realitás még inkább egyénivé teszi azt az embert, aki átéli, s ez talán védekezési forma lehet a rabszolgaság ellen.

A szépség persze nem menti meg a világot, hiszen a világot nem lehet megmenteni. Viszont az egyes embert mindig meg lehet menteni. Az emberben rendkívül gyorsan fejlődik az esztétikai érzék, hisz ösztönösen tudja, mi nem tetszik neki. Ahogyan ismerjük: antropológiai értelemben az ember inkább esztétikai, mint etikai lény.

A könyv beavatási szertartásra hív, a megvilágosodás nem egy kisebbség tulajdona. A szerző elsősorban költő, így eszköze és fegyvere a nyelv. Pozsgai Györgyi nyelve költői nyelv, melyet korok és elődök hajlama-ízlése tenyészített ki. Költő, de nő-költő szava ez, abban az értelemben, amennyiben a mondandó mögött mindig elsődlegesen ott bújjik az emóció. Az érzelme örökös reneszánsza, hiszen minden korszak valamely létűnt korban keresi a maga őseit, s annak nemcsak szellemét, hanem kifejezési formáit is életre kelti.

A lassan múltó délelőttön
A mindent elsöprő gyönyör

(Szerelmesvers)

Másfél év termése ez a vékony verseskötet, ami nem más, mint egy időintervallum költői létállapotának rögzítése. Immáron a megélt múlt.

Böröndi Lajos szövege hol repülő szöveg, hol a rögös földön szétterülő textília. Annak tükrében, hogy merre vezet eredeti ösztön-iránytűje. A lírai talajtornán olykor önnönmagát emeli az ember-gúla tetejére. „Szégyenszemre” nemigen kötődik magyar költői hagyományokhoz, s ezt a kissé fáradt olvasó kicsiny elégedettséggel nyugtázza.

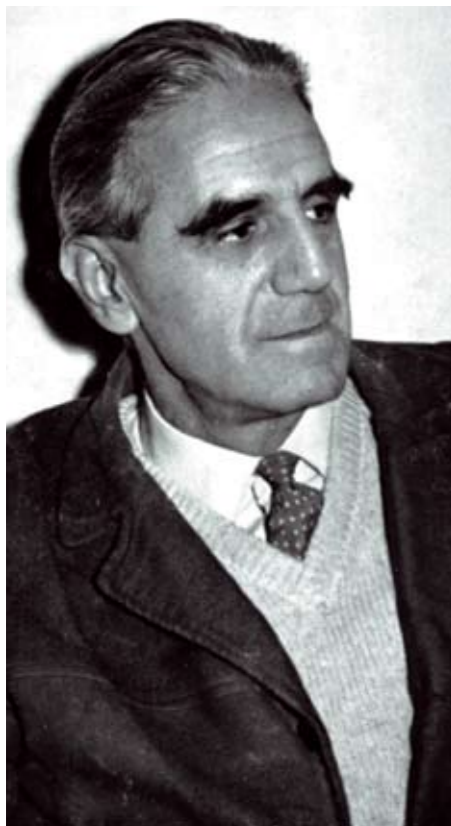
A kötet versei az autentikus énen túlrá mutatnak. A költő saját személyiségén keresztül valahogyan kitarja az ablakot egy szubjektív világra; a világra, ahogyan ő látja.

Böröndi „gondolatszabad” lírikus. Képekben látó, vizuális szabadgondolkodó, a jelen gyermeke. Újabb opusai bizonyítják a tételt: gondolkodni annyira, mint emlékezni. Kaló Béla

Három év magány

Ottlik Géza: Iskola a határon

K
karosszékbén

1. „... tulajdonképpen kedvenc könyveinket olvassuk újra meg újra. Mindig valami újat talál bennük az ember...”

A hivatásos olvasók általában egyetértenek azzal az állítással, hogy az Iskola a határon a huszadik századi magyar prózaepika azon kiemelkedő alkotásainak sorába tartozik, amelyek az elbeszélés új lehetőségeit keresték. Mindez azonban azt is jelenti egyben, hogy az Iskola nemcsak irodalomtörténeti szerepe, illetve esztétikai, poétikai értékei miatt érdemi meg a mai olvasók és újrólvasók kitüntetett figyelmét. Az Iskola vizsgálata annak jobb megértéséhez is hozzájárulhat, hogy a történetmondás során miképpen válik a nyelv élétté, az élet pedig nyelvvé. E regény ugyanis egyike azoknak a regényeknek, amelyek emlékezetes módon képesek bepillantást engedni a narratív világtérítés titkaiba. Az alábbiakban tehát azokra az elbeszélés-technikai jellegzetességekre irányítjuk a figyelmünket, amelyek meghatározó szerepet játsza-

nak az Iskola nyelvi működésében. Ennélfogva azok az olvasók, akik Ottlik Géza életére, pontosabban életrajzára kíváncsiak, nagy valószínűséggel csalódní fognak. E megközelítésben ugyanis Ottlik Géza egyfelől metonímiaként nyer értelmezést, hiszen itt e név azokat a szépirodalmi szövegeket jelöli, amelyekkel az életrajzi szerző alkotói tevékenységének és egyéb körülmények szerencsés együttállásainak köszönhetően olvasóként kapcsolatba kerülhetünk, másfelől – ezzel szoros összefüggésben – paratextusként, hiszen ha e név az olvasó számára összekapcsolhatja, dialogikus viszonyba hozhatja azokat a szövegeket, amelyek címe fölé ugyanez a név van nyomtatva.

2. „Szebek Miklós magyarázta egyszer nekem, hogy a regényírók milyen bonyolult módon kotyvasztják össze hőseiket önmagukból és még egy csomó más, eleven és holt ismerősükből.”

Abból, hogy az Iskola regényként tartjuk számon, sok minden, de legfőképpen három dolog következik. Egyrészt az e műfajba tartozó szövegek nagy részével szemben a szépirodalmi szövegekkel kapcsolatos elvárásainkat érvényesítjük, vagyis azt várva vesszük őket kézbe, hogy megteremtsek számunkra az esztétikai tapasztalatszerzés lehetőségét. Következésképpen ha szépirodalmi szövegként olvassuk az Iskola, érdemes túllépünk saját tapasztalati meghatározottságunkon, azaz ez esetben érdemes a transzcendáló értelemképzésre törekednünk. Másrészt tekintettel kell lennünk arra is, hogy a regény fikcionális műfaj is egyben. A fikcionális kommunikációban ugyanis – a „mintha”-jellegnek köszönhetően – felfüggesztjük a közvetlen referenciálást, az ott olvasottakat nem vonatkoztatjuk a valósággal kapcsolataink kontextusára. Amennyiben tehát komolyan vesszük a fikciós jelzéseket, az Iskola sem értelmezhetjük büntetlenül az empirikus szerző életrajzi dokumentumaként. Ha Ottlik a saját katonaiskolai élményeit akarta volna elmesélni, vélhetően más műfajt, például a visszaemlékezést választja e feltételezett célja megvalósításához. Harmadrészt a regény nemcsak fikcionális, hanem narratív műfaj is. Mindez azt jelenti, hogy a regény – akárcsak a szintén narratív visszaemlékezés – nem egyszerű-

en tükrözi a világ dolgait, hanem narratív módon, azaz történetként értelmezi, strukturálja azokat: olyan világot hoz létre, amelyben bizonyos cselekvők bizonyos célok érdekében bizonyos cselekvéseket hajtanak végre bizonyos térben és időben. Az Iskola pedig – amint már arról szó esett – azok közé a regények közé tartozik, amelyek reflexíven viszonyulnak a világ történetként való megjelenítésének problémájához.

3. „Csakhogy nem tudom elmondani. Ha a közfelfogás szerint fontos tényeket sorolom fel, akkor például teljesen hamis képet festek...”

Azzal, hogy Ottlik – korábbi kisregényéhez, a Hajnali háztetökhöz hasonlóan – az Iskolában is él a kerettörténet nyújtotta lehetőségekkel, egyrészt kapcsolódott egy meglehetősen régre visszanyúló epikai hagyományhoz, másrészt viszont új dimenzióba is helyezte ezt a hagyományos regénytechnikai fogást. E regényben ugyanis a kerettörténet nem egyszerűen a fikatív történetmondói helyzetet hitelesítő eljárásként jelenik meg: alapvetően relativizáló funkciója van. A regény elején, Az elbeszélés nehézségei című részben számos különböző epikai konvencióra történik utalás, amely egyúttal rögtön el is bizonytalantítja az olvasót. Először felsejlik annak lehetősége, hogy – akárcsak a Hajnali háztetők esetében – egy szerelmi történet olvasásába kezdünk bele, hogy Bébé most egy másik barátjának a viszonzásos szerelmi ügyeivel ismertem meg bennünket. Ám ez a szál nem bomlik ki teljes történeté, sőt az elbeszélés műfaja is bizonytalanná válik. A Nagyváradon játszódó rész már egy bűnügyi történet kellékeit sorakoztatja fel, azonban mielőtt a krimivel kapcsolatos további elvárásainkat érvényesíteni tudnánk, a történet hirtelen félbeszakad (és mikor sokkal később folytatódik, már egy teljesen más keretben nyer értelmezést). Aztán kiderül, hogy Bébé nemcsak meghallgatni akarja Szeredyt, hanem el is akar neki mondani valamit, méghozzá azt, hogy nemrég elhunyt barátjától kapott egy kéziratot. Ezzel megteremtődik egy újabb történet újabb műfaji szabályok szerinti elmondásának lehetősége: az élettörténeté. Hamar rá kell azonban jönnünk, hogy Bébé Medve Gábor élettörténetének az elmondására sem vállalkozik.

4. „Akárkit is akart ábrázolni ezzel az M-mel, én csak önarcképnek tudom felfogni, és ebben az értelemben fogom kijavítani ezentúl is. Lehet, hogy parlagi módon belekontárkodom a művébe, de hát azt írta, hogy csináljak vele, amit akarok.”

Az Iskola fikatív elbeszélő helyzetét alapvetően meghatározza az idegen kézirat szerepeltetése, amely szintén egy hagyományos regénytechnikai eljárás újraértelmezésének tekinthető. A „regény a regényben” megoldás egyrészt lehetővé teszi két elbeszélő szerepeltetését, másrészt a másodlagos történetmondó (Medve) szövegét alárendeli az elsődleges történetmondó (Bébé) értelmezői tevékenységének. Bébé meglehetősen önkényes módon önéletrajzként értelmezi, pontosabban használja a kéziratban található, M.-ről szóló elbeszélést. A regény előrehaladtával ugyanis jelentősen módosul az elsődleges történetmondó elbeszélői stratégiája: először csak pontosító megjegyzéseket fűz a kéziratból idézett részekhez, majd egyre inkább magához ragadja a kezdeményezést, a saját emlékeit és a kéziratot felhasználva kísérli meg elmondani három évük történetét. Bébé eljárása azért tartható önkényesnek, mert – az Iskola előzményének, korábbi változatának tartható Továbbélők című kisregényhez hasonlóan – Medve elbeszélésében semmi sem utal arra, hogy a történetmondó saját magáról mesélne, és reális kapcsolatot kívánna létesíteni a saját és a történet világa között.

Egyébiránt Bébéhez hasonlóan járnak el azok az olvasók, akik az Iskola olvasva Bébet Ottlikkal, Medvét pedig Örley Istvánnal azonosítják. Holott ha komolyan vesszük a fikciós szerződést, ezek az olvasatok – a regény életrajzi szerzőségét firtató, bulvár ízű kérdésekkel együtt – lényegében inadekvátá válnak, főleg akkor, ha nem jelmezi őket az az (ön)ironikus magatartás, amely Bébének a kéziratához, illetve Ottliknak e regénytechnikai megoldáshoz fűződő viszonyát meghatározza.

5. „Ma sem emlékszem rá, és nem tudom, hogy igaz-e, így történt-e. Ahogy elmondtam, az csupán az emlék emléke.”

Egy én-elbeszélésben, így Bébé elbeszélésében is, a saját meghatározottságával és az ezzel együtt járó korlátozott megismerői horizontjával számot vető történetmondó nemcsak az általa tapasztaltokról számolhat be. Lehetősége van arra is, hogy másoktól származó információkat is felhasználjon a történet elmondásakor. Az Iskolában alkalmazott narrációs eljárás sajátosságát az adja, hogy a történetmondó a saját verziója mellett másvalakinek (Medvének) a teljes verzióját is felhasználhatja arról az események köré szerveződő világról, amelyről a történetmondás során szólni kíván. Ennélfogva Bébé számára megteremtődik annak lehetősége, hogy ugyanarról az eseményről két verziót is közöljön, sőt azt is megteheti, hogy – a kéziratot saját szövegébe építve – olyan külső eseményekről és belső tudati folyamatokról számoljon be részletesen és folyamatosan, amelyekről nincs és nem is lehet közvetlen információjára. Így a belső (szereplői) nézőpontot alkalmazó megjelenítés nemcsak az elbeszélő „én”-hez (Bébéhez), hanem egy másik szereplőhöz (Medvéhez) is kapcsolódhat. Az Iskola elbeszélés-technikai újszerűsége azonban nem egyszerűen annak köszönhető, hogy egy én-elbeszélésben kettős szereplői nézőpontot alkalmaz. Azzal ugyanis, hogy Bébé önéletrajzként fogja fel Medve elbeszélését, és figyelmen kívül hagyja annak fikcionális jellegét, e virtuóz elbeszélés-technikai megoldás alkalmazhatósága is bizonytalanná válik. Amíg a gyerek Bébé tudati folyamatainak rekonstrukcióját meghatározza az emlékezés, addig a gyerek Medve gondolatainak közvetíthetősége nem válik, nem is válhat a reflexió tárgyává, hiszen a Medve-kézirat történetmondója a narratív világtérítésnek alapjaiban más lehetőségét aknázza ki, mint a három év történetét közvetlenül a saját világára vonatkozó Bébé. Ha tehát figyelmesen olvassuk az Iskola, akkor a valóságillúzióknak nemcsak a nagyfokú áttételességével, hanem legalább ilyen fokú bizonytalanságával is szembeeslünk kell. Mindazonáltal az Iskola még összefüggő történetként van elbeszélve, ellentétben a későbbi nagyregényekkel, a Budával.

6. „Mert ma már könnyen beszélek. Páholyan ülök, és hányavetin dobálódzom napokkal, hónapokkal, évekkel és évtizedekkel.”

Mint meghódított birodalmat, nyeglén járom szelvényben hosszában a letelt időt, pedig...”

Az Iskolában a narráció nyelvi szerveződését nemcsak az jellemzi, hogy az elsődleges történetmondó olyan történetet mesél el, amelyben maga is résztvevője volt, és ennek során – meglehetősen ellentmondásos módon – másvalakinek a teljes verzióját is felhasználja. Az Iskolának az is szembetűnő sajátossága, hogy hangsúlyossá válik benne a történet elbeszéltsége. Az elbeszélői tevékenységre történő számos utalás ugyanis a történetmondás diszkurzív természetére hívja fel az olvasó figyelmét. E jelzések azonban nem egyforma súllyal és számban vannak jelen a szöveg különböző részeiben. Amíg az elején gyakoriak, addig a regény előrehaladtával eléggé megritkulnak, s a regény harmadik részében már alig találunk rájuk példákat, vagyis elmondható, hogy a történetmondás kalandja egyre inkább alárendelődik a kalandok elbeszélésének. Emellett a történet hangsúlyozott elbeszéltséget erősítik azok a jelzések, amelyekkel Bébé a maga emlékező tevékenységét teszi nyilvánvalóvá, illetőleg reflexió tárgyává. Következésképpen ebben a regényben hangsúlyossá válik nyelvi megismerésnek, azon belül is a narratív világtérítésnek mind az interszubjektív, mind a perspektivikus természete. Interszubjektív azért, mert a történetnek megjelenő világot mások számára is hozzáférhetővé kell tenni. Perspektivikus azért, mert a világot történetként csakis bizonyos nézőpontból, illetőleg nézőpontokból lehet megjeleníteni.

7. „A civil ruha miatt azonban ezek a nevek már nem illettek rájuk, s inkább úgy néztük őket, hogy »aki valaha Homola volt«, »aki Burger volt«, talán az egy Gereben Énok kivételével. Ő némiképp most is Gereben Énok maradt.”

És hogy miért kapta e rövid írás a „Három év magány” címet? Egyfelől: mert a „Gereben Énok tündöklése és bukása” címet a későbbiekre tartogatom. Másfelől: e tekintetben nem állt szándékomban túlzott korlátok közé szorítani a Nyájas Olvasó szabad asszociációit.

Tátrai Szilárd

Tudjuk, hogy Magyarországon is igen nagy hagyománya van a művésztelepeknek, bár ez az a kategória, melynek rendkívül sokféle értelmezése lehet. Történelmileg a művésztelep kifejezés a mai szóhasználatban a XIX. században született meg, amely időleges, időszakos együtt munkálkodást jelentett, például nyáron vagy más évszakban, egy-egy kurzus erejéig. Magyarországon Nagybánya erre a legjellemzőbb példa, mely Réti István és Thorma János hívó és kezdeményező szavára 1896-ban jött létre Hollósy Simon vezetésével és – mint közismert – hamarosan állandó iskolává vált (a jelentős méretű festő-műterem azonban csak 1911-re készült el!). Nem sokkal a nagybányai alapítást követően indult el a kezdeményező mozgás Szolnokon, s 1902-ben már 12 műterem, nyári használatra alkalmas művésztelepet avattak. 1904-től működött a gödöllői szövőiskola, ahol a munkát Nagy Sándor és Kőrösfői Kriesch Aladár tevékenysége fémjelzi. 1909-ben – épp a Nagybányából kivált neósok Iványi Grünwald Béla vezetésével – megalapították a kecskeméti művésztelepet, ahol azonban az első műterem négy év múlva készült el. S Trianon traumáját követően hivatalosan 1928-ban jött létre a szentendrei művésztelepi kezdeményezés egy egyesület megalakításával.

Hagyományosan azonban azt a fajta művész-kollektívát és épület együttest nevezzük művésztelepnek, kolóniának, ahol a művészek folyamatosan, életszerűen laknak is és dolgoznak is, ahol műterem lakások állnak rendelkezésükre. Ma már ilyen – kisebb-nagyobb – kolóniák az ország több városában működnek (Szentendre, Hódmezővásárhely, Debrecen, Veszprém stb.)

ám egyre nehezebb körülmények között. Budapestén ez ideig tulajdonképpen három jelentősebb műteremlakás együttes ismert, a Százados úti művésztelep, a Kelenhegyi úti művészház és a Máglya közti (Angyal-föld) komplexum. A Százados úti művésztelep ebben az évben ünnepli fennállása 95. évfordulóját.

Alkotóházak itthon és a világban

Csak megemlítjük, hogy nélkülözhetetlenül fontosak azok az alkotóházak, melyek időlegesen adnak lehetőséget alkotómunkára, s melyeknek „zászlóshajóit” a MAK és a MAOE még mindig működtetni tudja (Zsennye, Szigliget, Hódmezővásárhely, stb...). S persze ismertek azok a szakmai művésztelepek, amelyek folyamatosan vagy jellemzően a nyári ciklusokban folyik egy-egy szakmában, szakterületen az alkotómunka. Legismertebb ezek közül a Kecskeméti Kerámia Alkotóház, a bárdudvarnoki üveg-művésztelep, az immár évek óta egyre sikeresebben működő hódmezővásárhelyi kerámia- művésztelep, de nagy hagyománnyal működik a festészet területén például a hortobágyi és hajdúböszörményi művésztelep is.

Említsük meg – immár emlékeztünkben felidézve –, hogy hosszú évtizedeken át milyen jelentős műhelye volt a magyar szobrászatnak az úgynevezett Várbazári műterem sora.

A művésztelepeket Magyarországon elsősorban az önkormányzatok működtetik, de egyre inkább ismeretesek bizonyos támogatók által fenntartott telepek, kurzusok, sőt egyre több a magán mecénások által üzemeltetett művésztelep.

Ne felejtjük el azt sem, hogy terebélyes hálózattal működnek művésztelepek amatőr alkotók részére és természetesen külön a hivatásos művészek számára.

Végül ismeretes egyfajta együttes szakmai munkára a szimpózium kifejezés is, mely az elmúlt évtizedekben bontakozott ki, de mostanra megnehezültek a működtetés körülményei. Ezt az egész tevékenységet folyamatosan megújuló, szívós energiával próbálja figyelemmel kísérni és teregetni a Magyarországi Alkotótelepek és Szimpóziumok Társasága.

Európában rengeteg művésztelep működik Németországban, Franciaországban, Dániában, Norvégiában, Írországban, Lengyelországban, de információnk van arról, hogy például Indiában is van Madrasz mellett egy, a Százados úti művésztelephez hasonló kolónia. A különböző országokban a fentebb felsorolt kategóriák mindegyikével találkozunk és egy különleges összefogó szervezet is létrejött: az Európai Művésztelepek Hálózata. Ennek lett elsőként magyar tagszervezete 2001-ben a Szentendrei Régi Művésztelep, s öröm, hogy az európai szervezet jövőre, 2007-ben Magyarországon tartja közgyűlését.

Van tehát pezsgés a művésztelepek körül, de érezhetőek súlyos problémák is, elsősorban a tulajdonlás, a működtetés nehéz kérdéseiben.

Tabló

Mindezzel küzd az immár legendás budapesti Százados úti Művésztelep is, amely 95 éve még a város szélén kezdte meg működését, ám ma már szinte a belső városrész egy csendes kis szigetévé vált. A telep

létrehozását 1909-ben Kallós Ede és Horváth Géza tizenhárom művészársával együtt kezdeményezte, a város vezetése azt felkarolta. Harminckét lakás építését szavazták meg. A tervek 1910-ben már elkészültek. Tervező Wossala Sándor volt. 1911 (figyelem mai építőipar!) tavaszán kezdődött a kivitelezés és az első lakók már az év novemberében beköltöztek! Hat háromszobás, tíz kétszobás, tíz egy-szobás és két különálló műteremlakás épült (ezek nagy része mára már átalakult a különböző leválasztásokkal, átalakításokkal). Így jött létre tizenöt földszintes művészház 28 műteremmel. A lakások bérét eredetileg úgy állapították meg, hogy a beruházási költségek kamatait fedezzék. A lakásokat önköltségi áron adták ki, a főváros fenntartást, tatarozást nem vállalt, azonban a háborúk után némi hozzájárulást biztosított. Eredetileg a telep ideiglenes kolóniaként valósult meg, s úgy tervezték, hogy a végleges majd Zugligetben épül fel. Másként történt... 1911-1913 között alakult ki az első közösség. A művésztelep 1923-ban kapott villanyvilágítást.

A művésztelep műtermei elsősorban szobrászok számára voltak előnyösek. Itt dolgozott Csorba Géza és Míkus Sándor, Antal Károly és Ispánki József, Pásztor János és Szabó Iván, Várady Sándor és Kamotsay István, Kiss István és Bencsik István. Kisfaludi Stróbl Zsigmond 1911-től 1944-ig, Medgyessy Ferenc 1912-től 1958-ig dolgozott a telepen. Többüknek egész életműve itt született meg (Medgyessy, Szabó Iván, Kamotsay). A telepen ma is sok szobrász lakik és dolgozik. Közülük is kiemelkedik a doyen, a 95. évén túl

is aktívan dolgozó Búza Barna, de itt tevékenykedik Gádor Magda, Lugossy Mária, Balás Eszter, Várnagy Ildikó, Nagy Sándor, Gömbös László, Csontos László, Szabó Gábor, Bohus Zoltán, Szabó Tamás, Mihály Gábor, s fiatalabbak is, mint – negyedik generációs művészek! – Szabó Zsófia és Szabó Ádám.

Ám a telep a magyar festészet XX. századi történetébe is beírta nevét, hiszen dolgozott itt Czigány Dezső, Kádár Béla, Pór Bertalan, Gábor Mór, majd Moldován István, Kurucz D. István, ma – mások mellett – Bikácsi Daniela, Dús László, Makó Judit, Ridovics Péter. Grafikusokként itt élt és alkotott Kovács Tamás és Szabados Árpád, jelenleg is Marton Magda és Szekeres István, de dolgozik itt iparművész, tervezőművész és restaurátorművész is.

Jövő: összefogással

A művésztelep 95 éve alatt több mint 150 művész élt itt, jelenleg művészcsaládok és művész házaspárok révén több mint negyven alkotónak nyújt otthont és munkahelyet.

Jellegeből adódóan a művésztelep sohasem kapcsolódott egy művészeti irányhoz, irányzathoz vagy iskolához sem, hanem különböző felfogású alkotóknak biztosította a nyugodt munkához szükséges környezetet. A telep ma is ennek a feladatnak tesz eleget: műhely és otthon négy művész generációval, sokféle alkotó személyiséggel.

Évekkel ezelőtt 1997-ben a telep tagjai létrehozták a Százados úti Művésztelep Egyesületet, amelynek emblémáját Szekeres István tervezte.

A telep időről időre rendez kollektív kiállításokat kisebb vagy nagyobb kiállítóhelyeken. Ezek sorából természetesen kiemelkednek a jubileumi alkalmak. Öt évvel ezelőtt – a 90. születésnapon – a Budapesti Történelmi Múzeum adott helyet egy jelentős áttekintő kiállításnak, most a 95 éves jubileum alkalmából 2006. koranyarán a kőbányai Pataky Művelődési Központ bocsátotta rendelkezésre összes kiállító terét, s így a VIII. kerületben, Józsefvárosban működő művésztelep vendégeskedett a szomszédban, a X. kerületben, Kőbányán. Hihetetlenül jelentős előkészítő, válogató és rendező munkát végzett a kiállítás kurátora Szabó Gábor szobrászművész, aki energiát nem kímélve 130 (!) mű, fotográfiákkal együttes bemutatásával hívta fel a figyelmet erre az egyedülálló budapesti művészeti műhelyre. A kiállítás jelentős szakmai- és közönségikert aratott és éppen ezért már előre érdemes jelezniünk, hogy a közeledő 100. születésnapra bizony indokolt volna egy jelentős központi múzeumban, nagymérvű állami támogatással, kiadvány kíséretével megrendezni a történetet bemutató kiállítást. Miként ez a jubileum azt is kívánja, hogy a telepen folyó kisebb-nagyobb felújító munkálatokkal együtt immár ismét egy radikális rehabilitációs munka induljon. Ehhez szükség van a Minisztérium, a Főváros és a kerületi önkormányzat összefogására. A magyar művészeti híre, értékei kívánják ezt, s hogy a telep kitarthassa szellemi és valóságos kapuit az egyre nyitottabb Európa felé is. Megérdemli. Miként törődni kellene az előjáróban is említett sokféle művészteleppel is. A művészet jövője ugyanis szorosan összefügg a művésztelepek jövőjével. *Felady Balázs*

Otthon és Műhely

Gondolatok a művésztelepekről a 95 éves Százados út kapcsán

SZÁZADOS ÚTI MŰVÉSZTELEP
EGYESÜLET

Ígéretes eredmények

Diplomavédés az AMI-ban

(Nyugat-Magyarországi Egyetem – Alkalmazott Művészeti Intézet)

TRAMONTINI DÓRA

Téma: Elemes kollégiumi bútortervezés
Kollégiumok lakó- és dolgozószobáinak berendezése

Az idén a Nyugat-Magyarországi Egyetem Alkalmazott Művészeti Intézetének 10 végzős formatervező szakos hallgatója közül ketten választották a bútortervezést. E két diplomázó által választott témák igencsak aktuálisak. A jelen idejűség kihívásainak megfelelnek, annak nehézségeit felvállalták, és ezekre funkcionálisan és esztétikailag egyaránt megfelelő megoldásokat tudtak találni. A letett dolgozatok, a megtervezett, megvédett alkotások kerek, egész művek, és kaput nyithatnak számukra a szakmai életbe.

A feladat megkövetelte a hazai kollégiumok, diákszallások jelenlegi helyzetének felmérését. A diplomázó tapasztalta, hogy a berendezések nagyon heterogén képet mutatnak, nincs egységes, színvonalas berendezés a lakókörökben.

Tramontini Dóra a különböző egyetemi képzésekhez (jogász, orvos, mérnök, művész, stb) meghatározta az ideális kollégiumi bútortervezést. Az igényfelmérés alapján az elemes rendszerű bútortervezés látszott a legcélszerűbb megoldásnak, hisz a variálhatóság, mint a fő szempontok egyike, lehetőséget biztosít bármely szoba és bármely funkció kielégítésére és a szobákban belüli átrendezhetőségre is. A tervezést egy országos felmérés előzte meg a már meglévő régi és az újonnan épülő kollégiumi szobák méreteinek megismerésére, különös tekintettel a soproni NYME régi kollégiumainak építészeti átalakításából eredő szobaméretekre és az új létesítmény adta lehetőségekre is.

Diplomafeladatában az újonnan épülő soproni kollégium egy szobájának komplett berendezését is megvalósította, melyet M=1:20 léptékű bútor-makettekkel rendezett és mutatott be. A megoldás során egy valós elemes bútortervezés született meg, mely jól variálható, különböző igényeket kielégítő méreterendszerben az emberhez igazodó termék lett. A modellrendszer a 15-30-60 cm-es magasságban és szélességben is jól változtatható. A fő funkciók: úgymint tárolók (korpuszok), valamint munkahelyek (asztalok, számítógépes bútorok) és az alvási, pihenési célt szolgáló (variálható) ágyak, kanapék, emeletes ágyak) elemek a rendszer szerves egységébe tartoznak.

A falra épített panelelembe futó sínrendszerek teszik lehetővé a bútorok vízszintes elmozdítását, a felfüggesztett polcrendszerek áthelyezését. A bútorok anyaga lamináltos faforgácslap 28-22-19 mm-es vastagságban használva, korszerű ABS éllezárattal alkalmazva. A fémkeretek (bútorlábak) krómoxidált zártszelvényű acélból készülnek.

A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete (MAOE) Formatervező Szakosztály zsűrije e munkáért számára megítélte a MAOE Diplomadíját is.

Távolságok találkozása

/Frankfurt-Budapest „Austausch”-találkozás; csoportos kiállítás a Vízivárosi Galériában/

Két Frankfurt am Main-i képzőművész: Lucie Beppler, Jutta Obenhuber és két budapesti: Káldi Katalin és Bartha Sándor közös kiállítása nyílt meg a Kapás utcai Vízivárosi Galériában. E galéria az utóbbi időben – dicséretes bátorsággal – vállalta fel hazai és külföldi, gyakran pályakezdő képzőművészek csoportos kiállításainak fogadását.

Ezt a hagyományt folytatta a Goethe Intézetrel és a frankfurti önkormányzattal közösen szervezett érdekes kiállítás.

Négy alkotó – négy külön világ... Lucie Beppler rajzain és grafikáin (kis formátumú rajzokat készít golyóstollal vagy ceruzával) mintha egy távoli, ismeretlen galaxis elevenedne meg. Jutta Obenhu-

ber grafikáin ezzel ellentétben színesen villódzó növényi és tárgyi formák jelennek meg, meghitt burjánzó motívumokkal. Hasonlóan ellenpontozza egymást stílusában a kiállítás két magyar közreműködője is. Káldi Katalin meghitt mikroklímájú otthoni tárgyakat s dísz tárgyakat villant fel tompított, pasztelles színvilágú képein, míg Bartha Sándor „Kövesd az ernyőt” című sorozatának groteszk-karikaturisztikus stílusú darabjain a fogyasztói tömegtársadalom konzumidiotizmusát parodizálja, sajátos képi s szövegvilággal. E látszólag nagyon távoli tartalmak érdekes találkozása a kiállítás. Az eltérő képi megoldások azonban – különös módon – nem zavarják, hanem sajátos

Dóra ars-poeticája munkájáról:

A férőhely-hiány és az épületek elavultsága a kollégiumok modernizációját tette szükségessé. Erre az országosan elindított Diákotthon-fejlesztési program nyújt megoldást, melyben a soproni kollégiumok is részt vesznek. Figyelmem elsősorban a soproni fejlesztésre irányult.

Célom a fejlesztésben meghatározott építészeti környezettel összehangolt bútortervezés, amely a lakóknak az eddig megszokott kollégiumi állapottal szemben minőségibb életfeltételeket biztosít. Feladatom megoldásánál egyrészt saját kollégiumi tapasztalataimból merítkeztem, másrészt a kollégisták körében végzett közvélemény-kutatásomban felállított igények adtak támpontot.

Megoldást kínálok többek között a zsúfoltság enyhítésére, a tárolás rendszerezésére, amely képes egy élhetőbb lakókörnyezetet biztosítani az új kollégiumok lakói számára. A funkcionálisan jól működő lakókörnyezeten túl, szem előtt tartom a variálhatóságot, hogy a lakók a saját képük szerint alakíthassák életterüket.

Koós DANIELLA

Téma: Étkező asztal gőzölt nyárfából

A választott faanyag, mint az egyik fő szempont a tervezés során szorosan kapcsolódott az ERFARET (Erdő- és Fahasznosítási Regionális Egyetemi Tudásközpont) programjához a 3.3-as „Jedlik Ányos” alprogramhoz, úgymint új, korszerű termékek tervezése ültetvényes faanyagból, a nemes nyár felhasználásával.

Ezidáig a nemes nyárfa az ismert tulajdonságai miatt (puha, gyorsan korhadó, nem tartós) nem, vagy csak kevéssé volt használható az állvány szerkezetű bútorok felhasználásának tekintetében. Már az év elején ígéretes eredmények születtek és valósultak meg, mivel sikerült néhány céggel felvenni a kapcsolatot, velük együttműködve a gőzölt nemes nyárfából új bútortervezést tervezetni a diplomázóval és kivitelezni az egyik vállalkozással.

A bútortervezés két szék típusa (karfás és karfanélküli szék) bemutatásra került már a diplomavédés előtt Sopronban a Pannon Design Bútor és Lakberendezési Kiállítás és Vásár keretén belül 2006. június 2-5 között a Pálmöb Kft. kiállítási standján.

A gőzölés hatására a faanyag színe kissé sötétedett (de megtartotta a világos színhatását), felületi és belső szerkezetében a keménysége nagymértékben megnőtt. Koós Daniella egyéni, karakteres formavilágú, szögletes, mértani, de mégis karcsú, az összetartó vonalakkal alkalmazott átló irányultságú síkok találkozásával össze-metsződéseinél elvét követve, majd ennek újszerű, az origami-rendszerű összeépítés játékosságát, a formai elemek egységét és harmonikus alkalmazását tüzte ki a maga számára a tervezés során.

Az előzetes vázlatokkal felkeresték a kivitelezőt telephelyén, érdeklődve a gyár vezetésétől, lát-e fantáziát a tervekben és lehetőséget arra, hogy gyártási szortimentjébe felvenné, és a széria gyártását vállalná-e. Az igen válasz után elkészültek az M=1:5 léptékű, majd az M=1:1 léptékű műhelyrajzok.

A tervek véglegesítése és a szárított nyár leszállításának időpontja elhúzódóvá tette a prototípus gyártását. Így nem volt elég idő a terv teljes kielégülésére, ezért a diplomára elkészült prototípusokon kisebb változtatásokat még el kell végezni. (pl. ülés és háttámla dőlésszögének nagyobbítása 3% az első láb felé, előre dőléséből visszavenni, közelíteni, az üléshez viszonyítva a 45 fok felé, az oldalkávék pontos rajz szerinti legyártása).

Daniella ars poeticája munkájáról:

A formatervezésben is vannak toposzok. Az egyik legfőbb toposz: a szék. Mindig érdemes újrarendezni, mert minden kornak megvan a saját légköre, melyben az előző elgondolás már nem állja meg a helyét. A tervező a korról alkotó esztétikai elképzelését ötvözi a technológiával. 2006 van, nekem ez a véleményem a máról.

Tóth Tibor Pál

kontrasztjaikkal inkább polifonikusan kiegészítik egymást. A négy eltérő képsorozat sajátos univerzumot alkot, melynek az alkotók a sarokpontjai, s e különös térben fény és árny is találkozik egy pillanatra. Mintha Jutta Obenhuber „Pinselarbeit”-sorozatának „napfényes” burjánzása ellenpontozná Lucie Beppler komor galaxisait. S Káldi Katalin harmonikus elrendezett dísz tárgyai pasztellel „ellensúlyozná” Bartha karikatúrisztikusan harsány, szatirikus sorozatát. Az eltérő alkotói karakterek közötti feszültség mintha bolygónk ellentmondásait sűrítene egy „képzőművészeti találkozásba”. S nyilvánvalóan a távoli világok közötti váratlan találkozás az igazi találkozás.

A német festőnk absztrakcióba hajló képeihez képest a magyar képzőművészek világa konkrétabb, használ figuratív elemeket. Ez persze inkább a figuratív elemek alkalmazását jelenti, a hagyományos figuratív ábrázolás helyett. Különösen Bartha Sándor képregényes-gyerekrájzos alakjai hordoznak jó adag iróniát. De Káldi Katalin pasztellszínekkel ábrázolt tárgyaiban is bujkál némi nosztalgikus irónia.

Bartha „Kövesd az ernyőt” című sorozatára valószínűleg hatottak bizonyos vajdasági magyar és szerb neoavantgárd kísérletek a karikatúra, a montázs, a képregény, a grafika s a gyermekrajz elemeinek ötvözésére. Erre mutat a turisták és

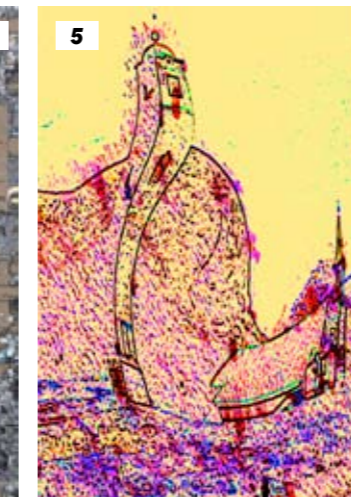
ufonauták küzdelmét „ábrázoló” sorozata. Káldi vázsnain pedig néhol a hetvenes évek hiperrealista-mikrorrealista törekvéseinek hatása érződik.

A korábbi iskolák hatását azonban mindketten egyéni módon kamatoztatják, nem „ragadva le” az egyszerű felidézésnél.

Összegezve: a két német művész kozmikusabb és a magyar képzőművészek „konkrétabb” alkotói miliője kiválóan egészíti ki egymást. S a távolságok találkozása avatja egyedivé a Vízivárosi Galéria frankfurti-budapesti csoportos kiállítását.

Marczinka Csaba

Elektromos kisülések posztimpresszionista stílusban

Két pólusú az emlékezés. Egyik végén az emlékező, a másikon, akire emlékezünk – jelen esetben Rippl-Rónai József – és lévén a közöttük feszülő ív, a *parafrázis*, amely lehetőséget, keretet ad művészetének újraértelmezhetőségére, megidézésére. Mit emelünk ki a megidézett művész életművéből, melyik korszaka kire hogyan hat, honnan közelít a tisztelgés, milyen technika alkalmas arra, hogy évtizedeket áthidaljon, hogy elérje tisztelete „tárgyát”?

Kaposvár szívében, az **Europa parkban** nyílt meg a **Rippl-Rónai parafrázisok** című elektrográfiai kiállítás, mely Rippl-Rónai József művészi egyénisége előtt tiszteleg. A szabadtéri tárlatot a **Festők Városa Hangulatfesztivál** részeként rendezték meg. Köszönet érte a **Képirás Művészeti Alapítvány**nak, az alapítvány elnökének, az ötletadó **Bátai Sándor** festő- és grafikusművésznek és a **Magyar Elektrográfiai Társaságnak** (MET), mint társszervezőnek.

Sokszínű a kiállító művészek palettája. A 19 meghívott művész által az ország szinte valamennyi régiója képviseltetik: Budapest, Győr, Balatonfenyves, Miskolc, Szeged városából érkeztek a felkérésre az alkotások. A sort külföldön élő magyar művészek is gazdagítják - Berlinből és Kolozsvárról. A sokszínű

összetétel számos különféle felfogást és alkotást feltételez annak ellenére, hogy csak kétféle technikai eszköz állt a művészek rendelkezésére, a számítógép és a fénymásológép. Mégis azt hiszem, sikerült megidézni Kaposvár híres szülőiténnek, Rippl-Rónai Józsefnek gazdag művészi örökségét.

Vajon mi keltheti fel a XXI. század elektrográfus művészeinek érdeklődését a múlt század-forduló – és Rippl-Rónai művészete iránt? Milyen érintkezési pontokat fedezhetünk fel?

Mint e műfaj képviselője, s a kiállítás résztvevője szeretnék néhány gondolatot megosztani Önökkel, néhány szempontra rávilágítani, illetve felhívni a figyelmüket. Tematikus és stílári szempontból közelítve az alkotók munkáihoz, a következő irányvonalak rajzolódhatnak ki:

Találkozhatunk itt újból Rippl-Rónai kedves modelleivel, a „fekete korszak” misztikus nőalakjaival: **Sós Evelin** a tépett plakátrétegeiből előlépő *fehértettyes ruhás nőt* mindennapjainkba helyezi, a pop-art mindenkorai időszerűségét és a fénymásológép szintetizáló képességét alkalmazza a megidézésre.

Wrobel Péter képen újból megjelenve, szinte a felismerhetetlenségig megnyújtva, csak a kis táskáját lengető mozdulatból válik beazonosíthatóvá - éppen csak lehetfinom lenyomatában érhető tetten a Rippl-Rónai mű, a képnek könnyed keleti hatást kölcsönözve.

HAász Ágnes finom ívű, a térbe beforgatott, tovább hajló karcú *kalitkás nő* sziluettre kecsesen illeszkedik be a Térfigurák sorozatába. Esetében a figura és környezet viszonyrendszerének, költői megfogalmazásának lehetünk tanúi.

Pál Csaba a festő időszerű *szülei* páros portréjával a gyökereihöz visszatérő művészt, a játékos karikák rajzolatának büvkörében éri el.

Hernádi Paula a Rippl-Rónai *modellek* „nimfa” csoportjára az emlékezés áttetsző fátyol-layerein át enged rápillantást.

Repászki Ferenc a festő színpompás idilli *csendéletét*, a valós tárgyakkól megkomponált, digitális fotó tárgy-együttessel párosítja, a kaposvári békebeli, sikeres éveket elevenítve fel.

A helybéli művész **Ország László** a párizsi interieur-képet pixelesítve modernizálja, s a színek felbontásával bepillantást enged Rippl-Rónai kolorit élményvilágába.

A kiállítást tovább szemlélve Rippl-Rónai önarcképeinek sorozatával találjuk szembe magunkat.

A művész vörös sapkás önarcképe **Lux Antal**, az 1956-os forradalom fiatal résztvevője számára – kinek a felkelés művészetében meghatározó szerepet játszik – gondolatsort indít el: mit jelentett a történelem során a vörös sapka? Alkotásában a lázadás, a szembenézés, szembenállás szimbólumaként jelenik meg, s tekintélyt, rangot, figyelmet követelve hasít a háttér szürke valóságába. **Sándor Edit** „kép-átiratán” a könnyed, kalligrafikus firkák és jelek a letapogatás szerepét töltik be; az 1924-ben készült, már-már rembrandt-i drámaisággal megfestett önarcképpel éles kontrasztot teremtve, rőt forma és saját gyengéd, játékos folt- és vonalrajza között. **Nagy Stoica Georgeta** a parafrázis meditatív értelmezésén mereng: alkotásában a kalapos, komor pillantású, választékos eleganciájáról híres művész korabeli forója tekint ránk a művésznőre jellemző szövegfoszlányok keretéből, a háttérben újból feltűnő *pettyesruhás női* alak kíséretében.

Témájában ide kapcsolódik **Kováts Borbála** munkája is, mely a számítógép segítségével létrehozott idő- és kultúrhordalékába vesztett emlékrétegeket hántolgatja. Az elmosódott, fehérhús töredék nő-

alak – a feldolgozás szintén fotóalapú – a századelő nőideáljára, s a matrónás, otthonteremtő *Lazarine*-ra emlékeztet.

Régi fényképhez nyúl **Susanna Lakner** is: az első világháborús „tábori posta” levelezőlappal az emlékezés folyamába „becsempészi” a mail-art művészetet. Mint ahogy köztudott, Rippl-Rónai számára nagyon is emlékezetes marad az öthetes „háborús részvétel”, hisz a sors szeszélye folytán ekkor ismerkedik meg Oscar Kokoschkával, de utalást tesz arra is, hogy a háborús élmény egyfajta riporter, dokumentarista színezetet is beszívárogtatott a művészetébe.

Játékos interpretációk váltják egymást: **fenyvesi Tóth Árpád** fanzin- és képregény stílusú alkotásában, a kort idéző számok, betűk, a kép- és szövegtöredékek, szimbólikus jelképrendszerré módosulnak, s az idővel dacolva örökérvényűekké válnak, az egyiptomi hieroglifikát és a graffiti frissességét is eszünkbe juttatják. **Vass Tibor** médium *Kun Marcellája*, most kedvesen érzi halmán imbolygó templomocská – amely akár női testrész, vagy táj domborlata is lehet –, egyaránt tisztelgő, a női nemnek, a festő szépséges modelljeinek, a szerelemnek, s idézi a Róma villa körüli idillikus kaposvári vidéket.

Festői ecsetvonásokat idéznek – a közelmúltban tragikusan fiatalon elhunyt – **Bohár András** fénymásológépen elcsúszott fénypázcma hangszálai; **Szlaukó László** és **Gábor József** munkáin pöttyös ruhafoszalvány, rusztikus, érzi felületek, faktúrák érzékeltetik a Rippl-Rónai művek jelenlétét. **Károly Sándor Áron** pörgő-forgó színporgatagga tömörített plein-air folta, posztimpressziója a szintén

Kaposváron élő **Harangozó Ferenc** töviskoszorúval megkoronázott kollázsszerű kompozíciójának, a mélyenérző, szenvedő művészt költői szépséggel, esszenciálisan vetíti elének.

E kiállítás egyik jelentősége abban áll, hogy egy új, néhány évtizedes múltú visszatekintő, fiatal képzőművészeti műfaj, az elektrográfia eszközeivel – fénymásolóval, számítógéppel – létrehozott alkotások képezik a tárlat anyagát.

A saját útját járó, már komoly eredményeket felmutató elektrográfia – kísérletező kedvű alkotókkal – , és Rippl-Rónai, az újító, stílusteremtő festőforradalmár útjai itt összeérhettek.

A parafrázis címén az elektrográfia elektromos bugyiraiba vetett Rippl-Rónai művek, képtöredékek, fotók, fények, színek és formák az értelmezhetőség kereteibe öntettek.

Az elektrográfia több műfaji tulajdonságot magába olvasztva, mint a fotográfia, kollázs, rajz, (csak hogy néhányat említsek) új képi minőséget hoz létre, és az új technikai eszköz segítségével, időbeli és technikai korlátokat könnyedén átlépve teremt meg a kaposvári kiállítást.

A kiállításon szokatlanul nagyméretű computer nyomatok láthatók az eredetileg A/3-as lapra készült művekről, méretük: 130 x 90 cm.

A számítógép hatásainak alkalmazásából, a torzításból, a nagyításból eredően a munkák rejtett szépségei is feltárultak, amiből új tartalommal, új esztétikai élmény születhetett.

Ma az emlékezés hálója feszül ki felettünk, mely gazdag zsákmánnyal várja a látogatókat, akik ked-

vükre válogathatnak az elektronikus előhívott festői, vizuális szípkarokból...

Figyelemre méltó az a tény is, hogy a kiállítás megalkuvás nélkül valósult meg – sikeres pályázatoknak és támogatásoknak köszönhetően – úgy, ahogy azt a rendezők kitalálták, megálmodták.

Külön értéke a kiállításnak, hogy az alkotások – háromlábú tábori festőállványra helyezve – szokatlan helyen, a szabadtéren jelenhettek meg, ahol játszik rajtuk a napfény és a lombok árnyéka, ahogy egykoron Rippl-Rónai képei születtek, a természet ölen, a város és a fesztivál vérkeringésébe bekapcsolódva...

Gondolatmenetemet – Rippl-Rónai egyik költőmodelljét –, Szabó Lőrincet idézve fejezem be:

...Túl a Róma villán, Kaposvár felett, oly gyöngédség bolyhosza az eget, mint a kabátom kékes hamva...

Hőnyomok integettek, sárguló, laza fény, a barázdákból s a karók hegyén, arrébb meg, barnán friss-zöld erzet, vetés vonalazta a földeteket. Nézetem a tájat s a Mestert (ahogy engemet ő): tavaszi áramok Keverték körülöttünk a színeket...

A kiállítás május 25–27 között volt látható Kaposváron, de vándorkiállítás formájában további bemutatót terveznek a rendezők. A munkák szeptember 9-től 11-ig Szigetváron lesznek láthatóak egy művészeti fesztiválon, majd Szentendrén és Miskolcon kerülnek bemutatásra.

HAász Ágnes képzőművész, MET elnök

Novotny Tihamér

Hidak

A dunaharaszti Baktay Ervin Kortárs Képzőművészeti Gyűjtemény és a Patak Csoport

Donátorok a Duna partján

Budapest tőszomszédságában helyezkedik el Dunaharaszti város, amely 2000-ig csak nagyközségként szerepelt Pest megye térképén. A hely szülötte Baktay Ervin neves orientalista, India-kutató, aki 1963. május 7-én fejezte be életét. Az ő nevét viseli a Dunaharaszti Gimnázium és Vízügyi Szakközépiskola, ahol 1994-95-ben Kortárs Képzőművészeti Gyűjtemény alakult. Ha valakire szinte a szó szoros értelmében ráillik e kifejezés, donátor, akkor ezt a Dunaharaszti Baktay Ervin Gimnázium és Vízügyi Szakközépiskola volt igazgatójára, dr. Zsuffa Istvánra, és az itt egykor tanárként dolgozó Somogyi György képzőművészre bátran alkalmazhatjuk. Ők voltak ugyanis a megálmodói, első alapítványtevői és kivitelezői annak a gondolatnak, hogy különféle felajánlások és adományok segítségével, egy komolyabb adottságokkal nem rendelkező, Budapest határában elterülő nagyközségben is létrehozható egy olyan kortárs képzőművészeti gyűjtemény, amely nemcsak a helyi tanulók számára válhat épületes látványossággá, de a településnek, a megyének, sőt, talán az egész országnak haszna származhat belőle. Az elképzelés 1994 októberében öltött konkrét formát, a gyűjtemény gyorsan gyarapodott, s a Baktay Ervin Gimnázium Képzőművészeti Kiállítás 1996 őszén már múzeumi működési engedélyt kapott. Az eredetileg műszaki végzettségű, dr. Zsuffa Istvánné (szül. Szöl-

lősi Nagy Klotild) és építőmérnök, egyetemi tanár férje fiatal koruk óta együtt hódoltak a gyűjtőszennedélynek. Lakásukban többek között Rudnay Gyula, Tornyai János, Szőnyi István, Aba-Novák Vilmos és Gulácsy Lajos képei békésen férnek meg Bálint Endre, Deim Pál, Kondor Béla, Anna Margit, fe Lugossy László, Wahorn András és Somogyi György műveivel. Testvére, dr. Szöllősi-Nagy András építőmérnök-hidrológus segítségével, aki 1990-tól az UNESCO Környezetvédelmi és Vízügyi Hivatalának igazgatója, s aki Nemes Judit (Judith Nem's) képzőművész férje, kerültek haza 2000-ben, ún. diplomáciai fuvarral Franciaországból Magyarországra Bálint Endre munkái. Tehát a családi érdeklődés és hagyomány, illetve a francia kapcsolatok okán természetesnek mondható, hogy a gimnáziumi gyűjtemény magját részben az ő tulajdonukból származó műtárgyak képezték. Így kerülhettek az iskolába, például Barta Lajos és Rozsda Endre, Lucien Hervé/Elkán László/, Joseph Kadar/Kádár József/ (Le K'dar) és Judith Nemes (Nem's) alkotásai. A gimnázium épületének jellegtelensége, amelynek oka a Bauhaus és a szocreál stíluselemeknek a hatvanas években megfogant szerencsétlen kereszteződésében keresendő, nemcsak az igazgatónó széperzékét zavarta, de Somogyi György képzőművészt is. Ő azonban más irányból érkezett, a Dél-Pest Megyei Képzőművészek köréből. Somogyi az ún. Nagy István Csoportból/1969/ kiszakadó, ha-

lító szellemű INSULA /Sziget!/ Közösség /1982/ és a közelmúltban összerendeződő PATAK Csoport /1994/ egyik alapító tagja. Nem véletlen tehát, hogy kezdetben, a szóban forgó gimnáziumi gyűjtemény magjának másik felét az INSULA és a PATAK Csoport tagjainak adományai alkották. A Dunaharaszti Kortárs Képzőművészeti Gyűjtemény tehát az a hely, ahol a szálak összefutottak, s ahol a műtárgyanyag, más adományozók és letéti kölcsönzők révén, például Vörösváry Ákos Első Magyar Látványtár Alapítványának egy minőségileg jelentős kollekciójával és a 20x20 Nemzetközi Kisképek Fesztiválja 1997-2000 teljes anyagával, az elmúlt tíz-tizenegy esztendő során igencsak megszorodott. Jelen pillanatban (a 20x20-as kisképek kivételével, amelyek önmagukban 144 alkotó több mint 400 munkáját tartalmazták) az ún. törzsgyűjteményben 86 művész 230 műve található meg a Baktay Ervin íróról, keletkutatóról, indológusról és művészettörténészről elnevezett Gimnázium állandó Képzőművészeti Kiállításán. Köztük (az említettek túl) olyan nevekkkel, mint Altorjai Sándor, Bak Imre, Barcsay Jenő, Deim Pál, Mircea Dumitrescu, ef Zámbo István, EL Kazovszkij, Gyarmathy Tihamér, Joláthy Attila, Keserü Ilona, Kondor Béla, Korniss Dezső, Major Kamill, Nádler István, Prutkay Péter, Somogyi Győző, Swierkiewicz Róbert, Szalay Lajos, Szemadám György, Ujházi Péter, Varga-Welther Júlia, Wahorn András és Zoltán Sándor stb. stb. Ez a

kortárs gyűjtemény tehát – ízlésnevelő, ismeretközlő és esztétikai értékítéletet segítő funkcióján túl – ma már önmagában is olyan érték, amellyel érdemes megismertetni az érdeklődőket.

A Baktay mítosz

A gyűjtemény létrehozásához tulajdonképpen a különösebb kulturális hagyományokkal nem rendelkező környezet, a megrögzött esztétikai beidegződések és a gátló emberi tényezők leküzdésével, illetve a szunnyadó helyi értékek, a pozitív emberi hozzáállások és a személyes ambíciók felkarolásával jutottak el a kezdeményezők.

Az 1962-től működő gimnázium szóban forgó új épületét 1972-ben adták át, s a névadó Baktay kutuzsáról 1974 óta egy, a diákokkal együttműködő ún. Baktay Emlékbizottság gondoskodik.

Baktay Ervin tehát ennek a legújabb kori helyi történetnek az egyik kulcsfigurája, akinek különös személyisége több ponton is összefüggésbe hozható a gimnázium képzőművészeti gyűjteményével. Ugyanis az 1890. június 24-én, Dunaharaszti-ban született, később Európa és Ázsia között ingázó, nagyhírű tudós, aki India szerelmese lett, s annak kultúrájáról, vallásáról, művészetéről több könyvet jelentetett meg, s aki „rajongva követte Kőrösi Csoma lába nyomát, egészen Darjeelingig, ahol a nagy Kelet-kutatót eltemették” (Végh Alpár Sándor), Münchenben Hollósy Simonnál maga is festőnek készült az első világháború előtti években. Festőnövendékként megfordult még Máramaroson, Nagybányán és Técsőn, de mielőtt önálló művészé érett volna, megtorpant a pályán. Ám természetes érdeklődésétől hajtva, s nem utolsó sorban sógora, „a szikh nemesi családból származó, tudós és filozófus hajlamú, a társadalmi emancipációval is foglalkozó Umrao Singh Sher-Gil” biztatására – aki szenvedélyes és tehetséges fotográfus is volt egyben – végleg Kelet felé fordult. Sógora első lányában pedig, a magyar és indiai kötődésű Amrita Sher-Gilben azt a tragikusan rövid életű festőművészt tisztelhetjük, aki „része az európai és alkotója az indiai modernizmusnak” is (Keserü Katalin).

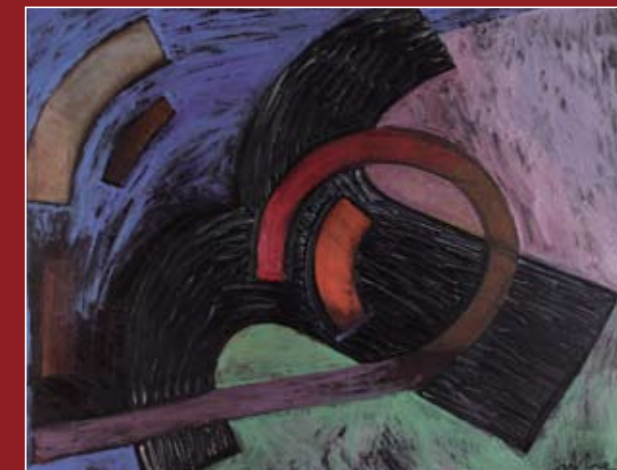
A hely szelleme tehát kötelez, magyar, európai és tágabb értelemben is, amit a történet másik főszereplője, a franciás műveltségű, a modern képzőművészeti irányzatokat elkötelezetten gyűjtő Zsuffa Istvánné okosan észrevett. Az ő szeme és ízlése, amely az Európai Iskola mestereinek és a progresszív szentendrei, valamint a '60-as évek újító szellemű művészeinek alkotásain nevelkedett, természetesen nehezen bírta elviselni „a világ legcsúnyább iskolájának” (Végh Alpár Sándor) sívár, KISZ-vándorzászlókkal és sárguló-fakuló érettségi tablókkal díszített folyosófalait.

A műszaki iskolázottságú család szinte minden tagját „megfertőzte” a képzőművészet. Szöllősi-Nagy Klotild és férje Zsuffa István már kezdő értelmiségiként, kis fizetésükből gyűjteni kezdtek. S a ma is létező kollekciójukban árukként láthatók azok a saját készítésű műtárgyak, amelyeken a Szöllősi testvérek fiatalkorukban művészi hajlamaikat próbálgatták. Zsuffa Andrást pedig (Zsuffa István testvére), aki építész, képzőművészként is számon tartja a szakma. A legfeltűnőbb azonban az a rokonság, amely az ún. Szöllősi-Nagy András – Nemes Judit-féle párizsi és a Szöllősi-Nagy Klotild – Zsuffa István-féle rákosligeti gyűjteményt szellemileg, lelkiütleileg, stílusízlés- és

stílusérzetileg összefűzi. Beke László Egy igazi francia magyar gyűjtemény című írásában így jellemzi a Párizsban élő házaspár műgyűjteményét: „Fő tengelyét a geometrikus és a szigorúbb irányzatok képviselik, de mellettük megjelenik néhány »oldottabb« mester is, mint a szürrealis Bálint Endre vagy a tanítványának számító Ország Lili. De nem is a nyitottság az igazán figyelemre méltó a gyűjtési koncepcióban, hanem a franciaországi magyar és az otthon dolgozó művészek közötti rejtett rokon vonások felszínre hozása.” Ezt a gyűjteményt tehát a tudatos művészeti hídverés koncepciója alakította olyanná, amilyenné. Azaz a híd középítő pillérét az emigráns magyar, a két másikat pedig a velük szinkronban dolgozó magyar- és franciaországi művészek alkotják. A majdnem az egész XX. századon átlépő tartószerkezet ívét pedig a szürrealista, illetve a konstruktivista – geometrikus – minimalista – kinetikus – op-art és konkrét művészet kettős stílusvonulata adja.

Gyűjtők

A két gyűjteménnyel kapcsolatban, különösen a kezdeti időszakra vonatkozóan jellegzetes összefüggésekre enged következtetni az a beszélgetés, amelyet Jean-Pierre Arnaud és Léo Rona-Beaulieu folytat Nemes Judittal és Szöllősi-Nagy Andrással a Magyar művészek Franciaországban 1920-2000 című francia nyelvű katalógusban. Például a '60-as '70-es éveket érintő részben olyan élményeiket meséli el a kérdeztettek, amelyek egyszerre kor- és családtörténeti jelentőségűek. A ma már gyűjtőként (is) ismert pár, a korabeli ifjúság számára legendás időszakban, 1965-ben ismerkedett meg egymással. Nemes Judit azokban az években egy „független szemléletű” művészeti iskolába járt Rákosligeten, ahol egy Tóth Tibor nevezetű, különlegesen nyitott szellemiségű művészpédagógus tanított, aki a helyi művelődési házban a régi és az új magyar avantgárd képviselőinek rendezett kiállításokat. Többek között Czímra Gyulának, Bálint Endrének, Korniss Dezsőnek, Anna Margitnak, Gyarmathy Tihamérnak, Ország Lilinek, Frey Krisztiánnak stb. Ez az ember, akit az utókor mára méltatlanul elfelejtett, s leginkább az egykorvolt Európai Iskola művészeinek szentelte az életét, nyilvánvalóan nagy hatást gyakorolt rájuk. Ugyancsak 1965-ben ismerkedtek meg Michel Seuphor-nak a modern művészetéről szóló könyvével, amely megvilágosodásszerűen hatott rájuk. Majd eljártak Petri Galla Pál alig 50 m²-nyi alapterületű lakására, ahol rendszeres lemezhallgatások és nyilvános előadások folytak. Az élmények hatására visszavonhatatlanul kialakult bennük az érzés, hogy az ember több lesz a művészet által, s ösztönösen gyűjteni kezdtek. Előbb a család művészbártaiktól és ismerőseitől, s csak később más hírességektől.

Velük kapcsolatban az sem elhanyagolható tény, hogy amikor Nemes Judit és Szöllősi-Nagy András 1990-ben Párizsba költöztek, találkoztak Joseph Kaddarral, aki már a '60-as évek végén ide települt, s később az 1947-től szintén itt élő Molnár Verával is, akik erőteljes biztatással és irányelvekkel látták el őket a tekintetben, hogy milyen jeleket adjanak a gyűjteményüknek. Tehát ezen a szálán és vonalon kerültek Zsuffa Istvánné, majd a Dunaharaszti Baktay Ervin Gimnázium és Vízügyi Szakközépiskola Kortárs Képzőművészeti Gyűjteményébe például Joseph K'dar és Judith Nem's művei is. Sőt, 1994-95-ben még az is felmerült, hogy Joseph Kadar (Le K'dar) és Judith Nem's a Revue Enveloppe meglévő gyűjteményére alapozva Nemzetközi Mail Art Múzeumot alapítanak Dunaharaszti-ban. Bár ez az elképzelés nem valósult meg, a füstbe ment terv természetes lecsapódásaként ma is számos mail artos munka tekinthető meg a gimnázium falain.

A másik említésre érdemes családtörténeti mozzanat, amely Vörösváry Ákost Baktay Ervinhez, s ezáltal Dunaharasztihoz kapcsolta, az a tény, hogy „az ő édesapjának a könyvkiadó cége jelentette meg Baktay művét Kőrösi Csomáról, a csillagfejtésről, ő adta ki az első magyar jogalkönyvet, a Weninger Antalét, amelynek előszavát szintén Baktay írta” (Végh Alpár Sándor).

Vörösváry Ákos 1995-ben adományozott művekkel és meghatározatlan időre szóló letétbe helyezett alkotásokkal segítette az UNESCO iskolahálózati tagságra ezzel a különleges és egyéni gyűjteményi és képzőművészeti-oktatói profilú dunaharaszti gimnáziumot. Az iskola ugyanebben az évben el is nyerte az ASP (Associated Schools Project) tagságot, majd 1996-ban megkapta a Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól a hivatalos minősítést: az oktatási intézmény egyben múzeum is.

Ehhez persze kellett a Somogyi György ötletei és kapcsolatai, valamint a Patak Csoport tagjainak példamutató és hagyományt teremtő, bőkezű adományai is.

Jótevény kaszabolás

Takács Imréről

A Székesfehérváron élt József Attila-díjas költő, Takács Imre augusztus 31-én töltené be 80. évét. A feltételek mód oka, hogy már közel hat esztendeje halott. Az a poéta, aki az 1945 után indultak egyik legkiválóbbika volt, aki Nagy László, Juhász Ferenc vagy Csoóri Sándor nemzedéktársaként hozzájuk közel álló szellemiségével az újabb magyar líra fontos teljesítményét hozta létre.

Talán nem érdektelen a kerek évforduló előtt arról szólni, hogy ő is azok közé tartozott, akik írással ostromozták a „létező szocializmus” világát, akik megjárták a lelki poklokot, akik a háború utáni tiszta lelkesedés után gyorsan találkoztak a rendszer megnyomorító hatásaival, a kultúrát is szorongató erejével. Éppen ezért fontos megvizsgálunk, hogy például Takács hogyan élte meg a nagy változást, az 1990 körüli társadalmi mozgásokat. Ebből a szempontból érdekes, hogy éppen abban a fordulatot hozó évben jelent meg Jótevény kaszabolás című, máig utolsó verseskötete. (Azért mondom, hogy máig, mert a következő hetekben hagyja majd el a nyomdát egy új válogatott kötet, a Tükre a csillagoknak, Román Károly szerkesztésében, a Székesfehérváron működő Vörösmarty Társaság kiadásában.)

Nos, ez a kötet is azt mutatta 16 évvel ezelőtt, hogy a mélyben lappangó feszültségek bemutatásáért Takács Imre igen sokat tett verseivel, prózai írásaival. Ő egyébként sosem vállalt közvetlen politikai szerepet, ám műveivel egyértelműen a rendszerváltók közé sorolható. Személyes sorsának sajátossága, hogy az új világban már csak rövid ideig vehetett részt, hiszen elhatalmasodó betegsége a végleges elmagányosodáshoz vezetett.

Fontos, amit maga a költő írt a fülszövegben: „A költészet a legnagyobb színészkedés. Azzal a céllal, hogy hagyjuk a magunk kinját, a közérdekűvel foglalkozunk. Legfeljebb a közérdekűt a magunk kinjának is álcázhajjuk. Széptanilag így hitelesebb a dolog. Bár az együgyűeket megteveszti. Ady leírta a sírását is, mert nem szégyellte, már csak azért is nem szégyellte, mert nem biztos, hogy a valódi sírását írta le. Leírta azt a sírást, ami főlhallatszott a költészetben.” Láthatjuk, hogy még egy ilyen röpke szöveg is alkalom volt költőnk számára, hogy kitárlakozzon, hogy a költőszereppel kapcsolatos nézeteket bemutassa. Ahogy a pályatárs, Péntek Imre látta a kötetrel kapcsolatban: a félszorítottság az egyik oka az újabb önvizsgálatnak, és jó alkalom erre a

pályán való sajátos végigtekintés, a kimaradt művek begyűjtése, számbavétele. Kétségtelenül, ekkor már fontosnak látta Takács, hogy elmozduljon a végső igazságok felé, a folytonos megújulás igényével.

Ebből a verseskötetből sem hiányoznak az életmű szokásos, nagy ívű darabjai. (Korábban is olvashattunk tőle számos jelentős hosszúverset, mint lírájának jellemző műveit.) Itt most az Orémuszt (Könyörögjünk! alcímmel) illeti meg a különös hely. Jeles gondolatok egész sorát tartalmazza ez a vers, megint a belső küzdelem és az önvizsgálat erejével. Józsanul néz szembe a tényekkel, fájdalma nagy. „Kimaradtam a bolyból, a halottak közül, az élők közül; / aranyárga kartonból ollóval kerekíttem a napkorongot / ezermillió kicsinyítéssel...” A totális magány és totális „kimaradás” fölismerése vezérli gondolatait. És még egy kulcsszó: „Csak egy utat járhattam végig.” S közben szembeszáll kételyeivel, a hitetlenséggel, a gyásszal, a legmegrázóbb belső harcokkal. Teszi ezt szabad versradással, nyelvilag nyersen, néhol már-már szemérmetlenül. S a végén ott a föloldás lehetősége: „Röppenjenek föl, végső pillanatok / az atomtöltetekkel golyózók pince-paradicsoma fölé! / hogy a Földet örökösön télvégi, pállott hidegétől, / flórátlan és faunátlan sivárságától megóvjátok!” Modell-értékű költemény ez, kivethető belőle az egész pálya sok lényeges mozzanata.

Az Orémuszhoz hasonló nagyságú versvállalkozás a Rámkötelezett szabadság, „a haza jelképes visszafoglalásának” hosszúverse. 1985 júniusában a költő érzi a „szabad és kötelező” mozzanat fontosságát, érezvén, hogy lesz még ennél égetőbb gond is... Ez a mű az akkor a hatvanadik éve felé közeledő költő újabb nagy számvetése. „Szabad és kötelező visszafoglalni hazámat, / hosszú a nyári napom májustól augusztusig, / A levárok forró és gőzpamacsos / pöfögésétől a beszáradásuk idejéig, / Anyámmal a paradicsomot aprítom a fazékba, / fejtem a borsót, szeletem a zöldpaprikát, / kotrom az újkrumplit, a babot szedem. / Mit akartok ti a munkásosztállyal és a szegényparasztsággal énelenem?” Az élet apró mozzanataiból áll össze a haza képe, a szegénység és a gazdagság ismertetőjegyei jelennek meg egymás mellett, a hétköznapi költőietlensége éppúgy jelen van, mint az indulatos kérdés. S hasonlóképpen a gondolatosság és az érzékiség. A megemelt és a nyers nyelvezet.

Természetesen nem csak az ilyen nagy vállalkozások alkalmasak a folyamatos vizsgálatra, hanem a miniatűrök is. Így volt ez korábban, a pálya egyéb szakaszaiban is. Nincs ebből hiány a Jótevény kaszabolásban sem. Közben számol a legvégső nagy kérdésekkel is, pl. a Közeledés a halálhoz című versben. A „télbe érkezett” ember szólal meg itt, aki aztán

keserűen teszi föl a kérdést: „Minek is avatkoztam én az istenek dolgaiba?” Hangütése emlékeztet a „mindent másoknak remélő” József Attila híres búcsúzására, amelyben ugyancsak megjelenik a négy évszak, miként itt is. Takács Imre ugyanakkor nem próbál könnyet fakasztani; józsanul és keményen néz szembe a tényekkel. Hiszen tudjuk: egész életművére az a józsan és kemény szembenézés (is) a jellemző. Nem kendőzi azt sem, hogy a pusztulás folyamatának döntő oka az önpusztítás. A Diagnózisomban írja: „...gyilkolod magad az alkohollal, a nikotinnal, / a kétségbeesettséggel, a magánnyal.” Pedig egyebek között ez az a korszak, amelynek esztendeiben – bár némiképp kiszorulva a nagy országos folyamatokból – környezete számára meg tudja teremteni a közösségi lét feltételeit. Székesfehérváron, mint a közép-dunántúli írócsoport titkára, lelkesen szervezi a helyi életet, s egy tízemeletes panelház alagsorában, a csoport helyiségében rendszeres összejövetelekre hívja a város és a megye íróit, költőit. Közöttük Kalász Márton, Bódás Jánost, Sobor Antalt, Szikra Jánost, Tódor Jánost, Álmos Istvánt, Neményi Lászlót, és számos fiatait. Közülük például László Zsolt mindmáig hűségesen őrzi a Takács Imréről kapott szellemi, lírai örökséget. Ám azt sem feledhetjük, hogy amikor már élete utolsó szakaszához érkezik, egy másik fiatal költő, Szegedi Kovács György lesz az, aki a leghűségesebben látogatja a beteg poétát a szociális otthonban.

Visszatérve még a nyolcvanas évekre: Takács Imre tevékeny középpontja, hatásosan összefogó elméje a fehérvári irodalmi életnek, és tegyük hozzá, hogy akkor még folyóirat és irodalmi társaság nélkül. Amikor 1988-ban végre újjáalakulhatott a Vörösmarty Társaság, 1990-ben pedig megszülethetett az Árgus, mindkét közösségben otthonra lelt, bár – sajnos – csak rövid időre.

Ám kétségtelen, hogy leginkább a verseiből, például utolsó kötetéből derül ki az, amiről oly sokszor beszélt ezeken az összejöveteleken: nemzedéke és saját poklairól, önpusztításáról, a kor vérkeiről. Az 1956 utáni korszak tragikumáról.

Bakonyi István

KEDVES KOLLÉGÁK!

A plágium sokunkat zavar, ám a perekkel járó procedurák és más tényezők sokszor visszatartanak bennünket attól, hogy peresítsük ezeket az ügyeket. Tapasztalhatjuk, hogy nem elég az, ha igazunk van, ennél többre, más jellegű információkra is szükségünk van ahhoz, hogy érvényesíteni is tudjuk álláspontunkat.

Akinek ilyen jellegű problémái vannak, hívjon fel, szívesen segítünk az eligazodásban.

Oláh György, grafikus
Egyetemi docens, a Magyar Plakátért Alapítvány elnöke
06-20/253-7600

IV. Nemzetközi Művészkönyv-kiállítás

A Csók István Képtárban látható
(Szent István Király Múzeum, 8000 Székesfehérvár, Bartók Béla tér 1.)
szeptember 17-ig

Gáyor Tibor
(De)construction 4
című kiállítása

Budapest Kiállítóterem
(1056 Bp., Szabad sajtó u 5.)
A kiállítást **Vekerdy Tamás** zárja
2006. szeptember 8-án, pénteken 17 órakor.

Megtekinthető:
2006. augusztus 3 – szeptember 10-ig, hétfő kivételével naponta 10-18 óráig

AZ ERNST MÚZEUM
ÉLETMŰVEKET BEMUTATÓ SZOROZATÁBAN A MAGYAR MŰVÉSZETI ÉLET ÚJABB KIVÁLÓSÁGÁNAK, OROSZ ISTVÁNNAK TISZTELETÉRE RENDEZ KIÁLLÍTÁST AUGUSZTUSBAN.

Egy kis kellemes nyári felüdülés érdekében látogassanak el 2006. augusztus 17 – szeptember 17. között az Ernst Múzeumba, ahol az igazán lenyűgöző alkotásokat magának tudó Orosz István életmű-kiállítása várja a látogatókat. Az első látásra könnyednek tűnő, ám a figyelmet hosszan lekötő grafikák egy varázslatos világba röpítik az érdeklődőt.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány a 15/1995. (XII. 29.) MKM rendeletben foglalt hatáskörében eljárva a Szolnoki Művészeti Egyesület közreműködésével pályázatot hirdet az alábbi szolnoki művésztelepi műteremlakások bérletére 2006. október 1. – 2007. szeptember 30. közötti időszakra:

1. Gutenberg tér 12. I. épület 7. sz. lakás (1 személy részére)
2. Gutenberg tér 12. I. épület 9. sz. lakás (1 személy részére)
3. Gutenberg tér 12. I. épület 10. sz. lakás (1 személy részére)
3. Gutenberg tér 12. II. épület 1. sz. lakás (2 személy részére)
4. Gutenberg tér 12. II. épület 5. sz. lakás (1 személy részére)

Pályázatot nyújthat be az a képző-, ipar-, fotó-, illetve ipari tervezőművész, aki alkotóművészeti tevékenységét élethivatászerűen gyakorolja. A II. sz. épület 1. sz. műterme esetében előnyt élveznek azok az együtt pályázó művészek, akik többen megosztva használnák a műteremlakást.

A műteremlakások előzetes egyeztetés után megtekinthetők: hétfő kivételével minden nap 10 és 16 óra között.

A pályázatok beadásának határideje: 2006. szeptember 10.

Postacím: Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
1054 Budapest, Báthory u.10.

A pályázat részletes feltételeit tartalmazó űrlap beszerezhető a helyszínen a műteremlakás megtekintésekor, vagy kérhető faxon a Művésztelep irodájának telefonszámán, ahol további információkkal is készséggel állnak az érdeklődők rendelkezésére (tel/fax: 06-56-230-605), továbbá a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány titkárságán (1054 Budapest, Báthory u. 10. II. em. tel: 06-30/670-2804, 06-1/428-5000), valamint a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének titkárságán (1054 Budapest, Báthory u. 10. II. em.).

Felhívjuk a pályázók figyelmét arra, hogy a pályázathoz kötelezően csatolni kell a művész részletes szakmai önéletrajzát, eddigi munkásságát áttekintő, legfeljebb 4-5 oldalas sokszorosított dokumentációt vagy nyomdai úton előállított katalógust, valamint a műterem használata során megvalósítani kívánt munkatervet. Ennek hiányában a pályázat érvénytelen.

A zárt borítékon kérjük feltüntetni: „Szolnok műteremlakás-pályázat”

A pályázatok elbírálására előreláthatólag 2006. szeptember végéig kerül sor, melynek eredményéről a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány minden pályázót levélben értesít.

Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány Kuratóriuma

TAGFELVÉTEL

TypoSalon Magyar Tipográfusok Egyesülete Tagfelvételt hirdet. Jelentkezhetnek felsőfokú szakirányú végzettséggel rendelkezők 2 tag ajánlásával, amelyet a tagok 50%-a elfogad, illetve a szakmát magas szinten művelők 5 munka és szakmai önéletrajz beadásával, melyeket szakmai zsűri bírál el.

Jelentkezés, a munkák és a szakmai önéletrajz beadásának határideje és helye: 2006. szept. 1. 1024 Budapest Keleti K. u. 20/b.
Tagfelvétel és zsűrizés napja: 2006. szeptember 6.

Bővebb információ: 316 7068, 20 316 7068
vagy bornemisza.rozi@freemail.hu, www.typosalon.hu

BÉRLÉSRE KÍNÁLT INGATLAN

Típus: telephely • Bérleti díj: 4 Euró/m²/hó
Az épület(ek) alapterülete: 600 m²
Telekterület: 1527.00 m²
Cím: Budapest, 20. kerület, Bíró Mihály u. 3

Érdeklődni:

Telefonszám: 06-30-606-3577
E-mail: bojti@kepcarnok.hu

Megjegyzés:

A hirdett helyiségek egy 4 szintes épületben találhatóak. Ipari áram, rámpa, teherfelvonó, tergép-kocsi beállási lehetőség van. Részbeni bérletre is van lehetőség. (Igény esetén a bérlő részére, további 200 m² helyiségcsoportot tudunk biztosítani.)

Hasznosítható: raktár, iroda, telephely céljára.

MAKtár

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány havilapja
Megjelenik: 10 000 példányban
Kiadja: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Asztalosné Zupcsán Erika ötlete alapján alapította a MAK

Felelős kiadó: dr. Ferenczy-Nagy István, a kuratórium elnöke

Felelős vezető: Asztalosné Zupcsán Erika, igazgató

Főszerkesztő: Nemes Attila
nemes.attila@maktar.hu

Társaszerkesztő: Kóhalmi Andrea
kohalmi.andrea@maktar.hu

A szerkesztőség munkatársai:

Gömöri Beáta, Búki Attila, Győri Márton, Reich Éva,
Zelinski Tibor
szerkesztoseg@maktar.hu

Szerkesztőség:
1054 Budapest, Báthory u. 10.
Telefon: 428-5001
Fax: 473-1613

Layout, nyomdai előkészítés
Tiszai Szilárd, Szász Julianna
www.sealart.hu

A MAKtár digitális változata megtalálható:
www.maktar.hu oldalon

Nyomdai előállítás:

Press+Print Kft
Felelős vezető: Tóth Imre, igazgató
www.press-print.hu
e-mail: press@press-print.hu
ISSN: 1786-7525

Címlapon:
Bak Imre: Piros(ka) I. - részlet

Rembrandt pályázat

avagy

"Mit askotna Rembrandt 2006-ban?"

Az Art-Export Kft. és a Magyar Művészellátó
Rembrandt születésének 400. évfordulója alkalmából pályázatot hirdet

Kategóriák

A pályázatot két szinten hirdetjük meg: amatőr és hivatásos szinteken.

A pályázati műveket mindkét szinten két-két kategóriában díjazzuk: grafikai és festészeti alkotások.

Díjak

Mindegyik kategória első 3 helyezettje 2 napos mesterkurzuson vehet részt.

☛ Grafikai fődíj: 150.000 Ft értékű porpasztell és pasztellceruza készlet

☛ Festészeti fődíj: 200.000 Ft értékű festékkészlet

A fődíjon kívül a 2. és 3. helyezetteket is díjazzuk minden kategóriában.

Ezenkívül minden díjazottat megajándékozunk egy Munkácsy ecsetcsalád készlettel.

A 12 díjazott művet a Csók István Galériában (1052 Budapest, Váci u. 25.) állítjuk ki.

Pályázati feltételek

☛ Minden művész csak egy művet adhat be, melyek mérete grafika esetén maximum 40x60 cm, festmény esetén 50x70 cm-es lehet.

☛ A beadás és a visszaszállítás kizárólag a beadó költségére és felelősségére történik. Az Art-Export Kft. a beadott alkotásokért semmilyen felelősséget nem vállal.

☛ A benyújtott pályamunka hátoldalán fel kell tüntetni a művész nevét, lakcímét és e-mail címét, az alkotás címét, méretét és technikáját, illetve jelölni kell, hogy melyik szinten pályázik.

Beadási határidő, beadás helye

A műveket 2006. szeptember 30-ig kérjük az Art Export Raktáráruházba eljuttatni:

1095 Budapest, Soroksári út 132. Az áruház nyitásának időpontja: 2006. június 8.

Ezenkívül a pályaműveket 2006. szeptember 15-ig leadhatják az alábbi üzletekben is:

1024 Budapest, Mammút I., Hobbyművész bolt, 3.emelet Lövőház u. 2-6. ☛ 1065 Budapest, Magyar Művészellátó, Nagymező u. 45. ☛ 9023 Győr, Mozaik Dekor Szaküzlet, Bajcsy-Zs. u. 24. ☛ 7400 Kaposvár, Pro-Arte 2002 Kft., Ady E.u. 12-14. fsz.10. ☛ 3526 Miskolc, Művészellátó Szaküzlet, Szentpéteri kapu 1./A. ☛ 4400 Nyíregyháza, Renomé Print Kft., Szent István út 3. ☛ 6720 Szeged, Alkotás Művészellátó, Victor Hugo u. 4. ☛ 9700 Szombathely, Kármín Bt., Fő tér 23. ☛ 2800 Tatabánya, Figura Kézműbolt, Szent István út 138. ☛ 8200 Veszprém, Mozaik Dekor Szakáruház, Cserhát Itp. 2. ☛ 8900 Zalaegerszeg, Konnex Interservice Kft., Gyimesi u. 32.

A további részleteket elolvashatja honlapunkon:

www.muveszkellek.hu

vagy a fenti üzletekben található szórólapokon!

Új raktáráruház nyílik!
1095 Budapest, Soroksári út 132.
A nyitás időpontja:
2006. június 8.

ArtExport